

תורה אור • פרשת מקץ • מאמר 13

כי אתה נרי ה' והוי"ה יגיה חשכי

כי אתה נרי ה'

הנשמה היא נר הוי": התורה והיראה הן השמן שלו, והנפש הבהמית היא הפתילה
שלהבת הנפש האלקית נאחזת והופכת לאור, כך שאמיתת הוי"ה מאירה בעולם
הגשמי. כאשר בדורות מאוחרים וחלשים יותר אין בכוחם להדליק את הנר בעצמם,
הוי"ה עליונה יותר, שלמעלה מסדר העולמות, מאירה את חשכתם, כפי שהיה
בחנוכה.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/13

הנקודה

הנשמה היא נר הוי': התורה והיראה הן השמן שלו, והנפש הבהמית היא הפתילה שלהבת הנפש האלקית נאחזת והופכת לאור, כך שאמיתת הוי' מאירה בעולם הגשמי. כאשר בדורות מאוחרים וחלשים יותר אין בכוחם להדליק את הנר בעצמם, הוי' עליונה יותר, שלמעלה מסדר העולמות, מאירה את חשכתם, כפי שהיה בחנוכה.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע הפסוק של דוד המלך מזכיר את הוי' פעמיים, ובפעם השנייה נוספת ו'. הנשמה שבגוף היא "נר הוי' נשמת אדם": השמן, הפתילה ושני גוני האור שלה מקבילים לארבע אותיות השם. אור הנפש האלקית נאחז בנפש הבהמית כפי ששלהבת נאחזת בפתילה, כדי להכניע אותה ולהפוך אותה. כדי להראות כיצד הנפש הבהמית הנמוכה יכולה להפוך לאור, מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "ארוממך אלקי המלך": הבריאה נמשכת רק ממלכותו של ה', שהיא הארה המגיעה דרך צמצומים, ובכל זאת עצמות ה' מתגלה דווקא בעולם הגשמי באמצעות המצוות, כפי ששלהבת נעשית אור רק כשהיא נאחזת בפתילה. מכיוון ששורש הנפש הבהמית גבוה מאוד, הפיכתה מעוררת חסד שלמעלה מסדר העולמות. השמן הוא התורה והיראה העליונה הנמשכת מחכמה; הפתילה היא היראה התחתונה; ושני גוני האור הם אהבה מלמעלה ואהבה שנולדת מהתכונות. הוי' השנייה, העליונה יותר, מאירה את חשכת הדורות המאוחרים, שאין להם כוח משל עצמם, כפי שמראה נס החנוכה.

מבנה

1	השאלה והנר	2-11
מדוע שם הוי' מופיע פעמיים; הנשמה כנר שארבעת חלקיו מקבילים לארבע אותיות הוי'.		
2	פתילה ושמן	5-31
נרות המקדש כעדות; כיצד שלהבת בוערת; הנפש האלקית נאחזת בנפש הבהמית והופכת אותה, כשלהבת השורפת פתילה.		
3	"ארוממך אלקי המלך"	10-61
המלכות כהארה בלבד, המגיעה דרך צמצומים; אהבת עצמות ה'; שני הסדרים של "יחיד חי העולמים מלך" ו"מלך יחיד חי העולמים", והמלך הנעלה המתלבש בעולם הגשמי.		
4	האור מתגלה באמצעות המעשים	13-111
המצוות שבעולם הזה ממשיכות את עצמות ה', כשלהבת הנאחזת בפתילה; הדלקת הנרות מגלה את אמיתת הוי', שלפניו עליונים ותחתונים שווים.		
5	חסד שלמעלה ממידה	141
הנפש הבהמית שהתהפכה, ושורשה גבוה מאוד, מעוררת שפע של חסד בלי צמצומים; התורה היא השמן.		

השמן כחיות הפנימית מחכמה; התורה והתפילה בלחש כביטוי ליראה העליונה (י'); הפתילה כביטוי ליראה התחתונה (ה' אחרונה); שתי האהבות כשני גוני האור (ה' ראשונה וי').

הוי הנוספת; שני השמות שב"הוי הוי"; השם שלמעלה מסדר העולמות, הממשיך רחמים לעולם התחתון.

נשמות חלשות יותר זקוקות ליגיעה רבה; הוי העליונה מאירה את חשכתן בהתעוררות מלמעלה.

חכמת יוון טימאה את שמני החכמה הקדושה; פך השמן החתום בחותמו של כהן גדול, ובו אהבה מלמעלה, האיר במשך כל שמונת הימים.

שתי אהבות, שני גוני אור ב"פ רחיימו — ב' גוני אור אהבה רבה הבאה מלמעלה במתנה, והיא האור הלבן והה' הראשונה; ואהבה הנולדת מהתבוננות בגדולת ה', והיא האור הכהה והוי'.

שני שמות הוי' ב' שמות הוי' הוי' אחת בתוך סדר העולמות והוי' עליונה יותר שלמעלה ממנו, המסומנת באמצעות הוי' הנוספת, וממשיכה רחמים ואור גם במקום שבו נרו של האדם עצמו חשוך.

התעוררות מלמעלה אתעוררתא דלעילא אור אלקי שניתן בלי שהתעוררות מלמטה קדמה לו, כפי שקורה בחשכת הדורות המאחרים ובנס החנוכה.

נר הוי' נר הוי' נשמת אדם הנשמה שבגוף, שהשמן, הפתילה ושתי השלהבות שלה מקבילים לארבע אותיות שם הוי'.

הכנעה והפיכה (אתכפייא ואתהפכא) אתכפייא ואתהפכא תחילה הנפש האלקית מכניעה את הנפש הבהמית, ואחר כך הופכת אותה, כשלהבת השורפת פתילה והופכת אותה לאור.

מלכות מלכות שלטונו של ה' בעולמות, שהוא הארה חיצונית בלבד המגיעה דרך צמצומים, ולא עצמותו; כל הבריאה נמשכת ממנו.

היראה העליונה והיראה התחתונה יראה עילאה ויראה תתאה היראה העליונה היא ביטול הנמשך מחכמה, והיא השמן והי'; היראה התחתונה היא הפחד מלמרוד במלך, והיא הפתילה והה' האחרונה.

קטע 1 • 11-2

השאלה והנר

1 כי אתה נרי^{1,2} ה' והוי"ה יגיה חשכי. להבין הכפל ב"פ [בי פעמים] הוי"ה הא' הוי"ה והב' והוי"ה בתוספת וי"ו.

"כי אתה נרי ה' והוי"ה יגיה חשכי". [יש] להבין את הכפילות של שם הוי"ה, המופיע פעמיים: בפעם הראשונה "הוי"ה, ובפעם השנייה "והוי"ה, בתוספת האות ו'.

המאמר נפתח בפסוק שאמר דוד המלך, שבו שם הוי"ה מופיע פעמיים. אדמו"ר הזקן שואל מדוע השם חוזר, ומדוע בפעם השנייה נוספה לו האות ו' — "והוי"ה".

הנה כתיב נר ה' נשמת אדם.³ פי' שנשמת אדם המלוכשת בגוף הוא כחי' נר של שם הוי"ה. לפי שכל הארבעה אותיות דשם⁴ הוי"ה מרומזות בנר.

נאמר: "נר ה' נשמת אדם". פירוש הדבר הוא שנשמת האדם, המלוכשת בגוף, היא בחינת נר של שם הוי"ה, משום שכל ארבע אותיות שם הוי"ה רמוזות בנר.

הוא פותח בפסוק ממשלי המכנה את נשמת האדם "נר ה'". הנשמה, בהיותה בגוף, היא נר של שם זה, מפני שלכל אחת מארבע אותיות השם יש מקבילה בחלקי הנר; אור התורה, המובא בהערת קה"ת, מציין כמקור ללימוד זה את פרי עץ חיים של האריז"ל (שער השבת, סוף פרק ד').

2 והיינו בארבעה דברים שבנר שהם השמן והפתילה וכי' גווני אור נהורא אוכמא⁵ הנאחז בפתילה ונהורא חירורא למעלה ממנה.

כלומר, ארבעת המרכיבים שבנר: השמן, הפתילה ושני גווני האור — נהורא אוכמא (האור הכהה), הנאחז בפתילה, ונהורא חירורא (האור הלבן), שמעליה.

בנר יש ארבעה מרכיבים: השמן, הפתילה ושני גווני להבה. האור הכהה סמוך לפתילה ונאחז בה, ואילו האור הלבן עולה מעליה.

ולכן הנשמה קרויה נר שיש בה גי' ד' בחינות הללו שמן ופתילה וכי' גווני אור המרומזות בדי' אותיות הוי"ה.

לכן הנשמה נקראת נר, שכן גם בה יש ארבע בחינות אלה — שמן, פתילה ושני גווני אור — הרמוזות בארבע אותיות הוי"ה.

בנשמה יש אותם ארבעה מרכיבים, ולכן היא נקראת נר; ארבעת המרכיבים מקבילים לארבע אותיות שם הוי"ה. בהמשך המאמר מוסבר איזה מרכיב מתאים לכל אות.

קטע 2 • 31-5

פתילה ושמן

3 ולהבין די בחינות הללו בנשמה. וגם להבין ענין הנרות שהיו במקדש

[עלינו] להבין את ארבע הבחינות האלה בנשמה, וכן להבין את ענין הנרות שהיו במקדש.

מועלות כאן יחד שתי שאלות: מהם ארבעת חלקי המנורה בתוך הנשמה, ומה משמעותם של נרות המקדש, המנורה.

שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] וכי לאורה הוא צריך⁶ כו'. אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה

שורה בישראל. וצ"ל למה הנרות דוקא עדות להשראת השכינה.

עליהם אמרו חז"ל: "וכי לאורה הוא צריך כו'"; "אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל". ויש להסביר מדוע דוקא הנרות הם עדות להשראת השכינה.

הגמרא שואלת אם ייתכן שהי' זקוק לאור המנורה, ומשיבה שהנרות היו עדות לעולם שהשכינה (הנוכחות האלוהית) שורה בקרב עם ישראל. אדמו"ר הזקן שואל מדוע דוקא הנרות הם עדות זו.

אך הענין הוא כי הנה אור המאיר הוא בשביל שנאחז האור בפתילה ומכלה אותה. אך הפתילה לבדה היתה כבה וכלה במהרה

אך ההסבר הוא כך: אור מאיר מפני שהאור נאחז בפתילה ומכלה אותה. אולם הפתילה לבדה הייתה כבה ונשרפת במהרה.

הוא מתחיל בתיאור אופן פעולתה של להבה. הלהבה מאירה כשהיא נאחזת בפתילה ושורפת אותה, אך פתילה שנשרפת לבדה הייתה כבה במהרה.

וגם לא היתה הארת האור טובה כ"כ [כל כך] רק ע"י השמן שהוא הגורם התחברות האור בפתילה.

גם אורו לא היה מאיר היטב כל כך; [הדבר מתאפשר] רק בזכות השמן, שהוא הגורם לחיבור האור עם הפתילה.

השמן הוא שמקיים את החיבור בין הלהבה לפתילה וגורם לאור להאיר היטב. כך אפשר להחיל את המשל על הנשמה.

4 והוא הגורם להיות האור טוב ובהיר שע"י השמן נעשה גוון נהורא חירא. וע"י הפתילה גוונא אוכמא.

וזה מה שגורם לאור להיות טוב ובהיר: באמצעות השמן נוצר גוון האור הלבן, ובאמצעות הפתילה — הגוון הכהה.

השמן יוצר את האור הלבן, ואילו הפתילה יוצרת את האור הכהה. שני גווני הלהבה נובעים אפוא משני הדברים שמוזנים אותה.

וככל המשל הזה כך הוא בהתלבשות הנשמה בגוף ונה"ב [ונפש הבהמית] שאור הנאחז ונתלבש בנפש הבהמית הוא כמשל האור שנאחז בפתילה. כי הנה הנה"ב [הנפש הבהמית] נלקחה מבחי" ק"נ [קליפת נוגה] וכלולה מע"ס [מעשר ספירות] דנוגה שכל ומדות.

וכשם שהוא במשל כולו, כך גם בהתלבשות הנשמה בגוף ובנפש הבהמית: האור הנתפס ומתלבש בנפש הבהמית דומה לאור שבמשל, הנתפס בפתילה. נפש הבהמית נלקחה מבחינת קליפת נוגה, והיא כלולה מעשר הספירות דנוגה — שכל ומדות (תכונות רגשיות).

כעת מיישמים את המשל: האור של נפש האלקית הנתפס בנפש הבהמית דומה ללהבה האוחזת בפתילה. נפש הבהמית באה מקליפת נוגה — בחינת הסתר שאפשר עדיין לברר ולהעלות — ויש לה עשרה כוחות של שכל ורגש.

כי זלעז"ז [זה לעומת זה] עשה.⁷ כמו שיש ע"ס [עשר ספירות] בנשמה היא נה"א [נפש האלקית] שהם בקדושה. כך יש עשר בחי" בנה"ב [בנפש הבהמית] שהן לגרמיה כו'. אשר שלט האדם באדם.⁸

כי [ה'] "זלעז"ז עשה". כשם שיש עשר ספירות בנשמה, כלומר בנפש האלקית, והן בקדושה, כך יש עשר בחינות בנפש הבהמית, שהן לעצמן וכי'. "אשר שלט האדם באדם".

הדברים מבוססים על העיקרון שה' ברא את הקדושה ואת הניגוד לה כדברים מקבילים: עשרת הכוחות של נפש האלקית הם בקדושה, ואילו עשרת הכוחות של נפש הבהמית פועלים למען עצמם. דברי קהלת "אשר שלט האדם באדם" מתייחסים בפשטות לשליטתו של אדם אחד באדם אחר; כאן הם רומזים לשתי הנפשות שבאדם, הנאבקות על השליטה.

5 ולאם מלאם יאמץ.⁹ וע"ס [ועשר ספירות] דנה"א [דנפש האלקית] נאחזות ומתלבשות בע"ס [בעשר ספירות] דנה"ב [דנפש הבהמית] שהן לעומת זה. והכוונה הוא בכדי להפך נה"ב [נפש הבהמית] ולכלות אותה באור הנשמה.

"ולאם מלאם יאמץ". עשר הספירות של הנפש האלקית נאחזות ומתלבשות בעשר הספירות של הנפש הבהמית, שהן מקבילות להן. הכוונה היא להפוך את הנפש הבהמית ולכלות אותה באור הנשמה.

ה' אמר לרבקה שעל התאומים שבבטנה נאמר "ולאם מלאם יאמץ", ואדמו"ר הזקן מיישם זאת על שתי הנפשות. הכוחות של הנפש האלקית נכנסים לכוחות המקבילים של הנפש הבהמית כדי להפוך אותה ולכלות אותה באור הנשמה.

ולהיות אתכפייא ואתהפכא כו' דוגמת כליון הפתילה באור הנאחז בה. וכמו שהפתילה עצמה נהפכת לאור ואש. כך נה"ב [נפש הבהמית] עצמה היא אתהפכא כו':

[והכוונה היא] שתהיה אתכפייא (הכנעה) ואתהפכא (הפיכה) וכי', כמו כליון הפתילה באור הנאחז בה. וכשם שהפתילה עצמה נהפכת לאור ולאש, כך גם הנפש הבהמית עצמה עוברת אתהפכא וכי'.

המטרה היא הן להכניע את הנפש הבהמית (אתכפייא) והן להפוך אותה (אתהפכא), כמו שהלהבה מכלה את הפתילה. כשם שהפתילה עצמה נעשית לאור ולאש, כך גם הנפש הבהמית עצמה אמורה להשתנות.

קטע 3 • 61-10

”ארוממך אלקי המלך”

6 אך להבין ענין זה כיצד תהיה התהפכות נה"ב [נפש הבהמית] החיונית להיות עולה במדרגה גדולה כ"כ [כל כך] להיות ממנה אור וגילוי אלקות.

אבל [עלינו] להבין זאת: כיצד יכולה הנפש הבהמית החיונית להתהפך, כך שתעלה למדרגה כה נעלית, עד שיבוא ממנה אור וגילוי אלקות?

אדמו"ר הזקן שואל כיצד הנפש הבהמית, שרק מחיה את הגוף, יכולה לעלות למדרגה כה גבוהה, עד שתהיה מקור לאור ולאלקות גלויה. התשובה מתבררת בפסקאות הבאות.

הנה כתיב ארוממך¹⁰ אלקי המלך.¹¹ ויש בזה ב' פירושים¹² הא' ארוממך ממטלמ"ע [ממטה למעלה] והב' ארוממך היינו להיות המשכת הרוממות מלמעלמ"ט [מלמעלה למטה].

כתוב "ארוממך אלקי המלך". יש לכך שני פירושים: הראשון, "ארוממך" — מלמטה למעלה; והשני, "ארוממך" פירושו שהרוממות נמשכת מלמעלה למטה.

הוא פותח בפסוק הראשון בתהילים קמ"ה: "ארוממך אלקי המלך". "ארוממך" יכול להתפרש כהעלאת הדברים מלמטה למעלה, או כהמשכת הרוממות מלמעלה למטה, אל תוך העולם.

7 וביאור הענין כי הנה פ"י אלקי מלשון אלי הארץ¹³ שהוא ל' [לשון] כח¹⁴ שזה אמר דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] בעבור כללות העולם

ביאור הענין: פירוש "אלק"י ("אלוקי", כלומר "א-לי") נלמד מהביטוי "אלי הארץ", שמציין כוח. דוד המלך ע"ה אמר זאת ביחס לעולם כולו.

המילה "אלק"י, שפירושה "א-לי", נדרשת כקשורה לביטוי "אלי הארץ", כלומר בעלי הכוח, ולכן היא מציינת כוח. דוד המלך דיבר על ה' כעל הכוח הפועל בעולם כולו.

שהכח והחיות הנמשך בהם מאוא"ס [מאור אין סוף] ב"ה הממכ"ע [הממלא כל עלמין] הוא בבחי' המלך שלהיותו מלך על כל העולם הם חיים וקיימים ונתהוו מאין ליש מבחי' זו דמלכותו ית'.

[כוונתו הייתה] שהכוח והחיות הנמשכים אליהם מאור אין סוף ברוך הוא, הממלא כל עלמין, הם מבחינת "המלך": מכיון שהוא מלך על העולם כולו, הם חיים ומתקיימים, ונבראו מאין ליש מבחינת מלכותו יתברך.

הכוח והחיות הנמשכים לעולם מאור אין סוף, כפי שהוא ממלא כל עלמין, באים מה' כמלך. מכיון שהוא מלך על העולם, העולם חי ומתקיים ונברא מאין, והכול מכוח מלכותו.

8 ונודע שהמלוכה והממשלה שבמלך אינה רק בחי' הארה והתפשטות לזולתו ואינו נוגע למלך עצמו כמו שאר מעלות ומדות שבו שהוא חכם כו'.

ידוע שהמלוכה והממשלה שבמלך אינן אלא בחינה של הארה והתפשטות כלפי הזולת, ואינן נוגעות למלך עצמו, כפי שנוגעות בו מעלותיו ומידותיו האחרות — שהוא חכם וכו'.

שלטנו של מלך פונה כלפי חוץ אל נתיניו; הוא אינו חלק מאישיותו, כפי שחכמתו ותכונותיו האחרות הן. המלכות היא רק הארה מן המלך, המתפשטת אל הזולת.

וזהו מלכותך מכ"ע [מלכות כל עולמים].¹⁵ שהתהוות כל עולמים עליונים ותחתונים והכח והחיות המלוכש בהן ומהוה אותן נמשך מבחי' מדת מלכותך שהוא ענין מהות המלוכה והממשלה ולא ממהות המלך עצמו רק מבחי' מלכותו כו'.¹⁶

זהו [פירוש] "מלכותך מכ"ע": התהוותם של כל העולמות העליונים והתחתונים, וכן הכוח והחיות המלוכשים בהם ומהווים אותם, נמשכים מבחינת מידת "מלכותך" (מלכות) — היינו, ממהות המלוכה והממשלה — ולא ממהותו של המלך עצמו, אלא מבחינת מלכותו בלבד וכו'.

כך מתבאר הפסוק "מלכותך מכ"ע": העולמות והחיות שמקיימת אותם באים רק ממידת המלכות של ה', ולא מעצמותו. כל הבריאה נובעת מהארה חיצונית של ה'.

9 והנה להיות התפשטות אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בבחי' מלכותו ית' היו כמה צמצומים. וכמ"ש להודיע לבני האדם¹⁷ גבורותיו וכבוד הדר מלכותו.

והנה, כדי שאור אין סוף, ברוך הוא, יתפשט בבחינת מלכותו יתברך, היו כמה צמצומים (צמצום והגבלה), כפי שנאמר: "להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו".

כדי שאור אין סוף יתפשט בבחינת המלכות, נדרשו כמה צמצומים. הפסוק מתהילים קמ"ה מזכיר את "גבורותיו" של ה' לצד "כבוד הדר מלכותו".

גבורותיו הן הן הצמצומים להיות כבוד הדר מלכותו. ואין זה אלא בחי' זיו להיות כבוד והדר. וכמאמר בשכמל"י [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] בחי' שם בלבד.

"גבורותיו" הן הצמצומים עצמם, כדי שיהיה "כבוד הדר מלכותו". ואין זה אלא בחינת זיו (הארה), שנועד להיות כבוד והדר — כפי שנאמר: "בשכמל"י"; זו בחינת שם בלבד.

המילה "גבורותיו", שפירושה מעשים אדירים, יכולה להתפרש גם ככוחות של ריסון; לכן אדמו"ר הזקן קורא אותה כצמצומים המאפשרים את המלכות. המלכות היא רק זיו, כפי שמרמזת התשובה "בשכמל"י": מדובר בשם בלבד, ולא בעצמותו של ה'.

ואי לזאת ארוממך שעייז יבא לקיום ואהבת את¹⁸ ה' אלקיך הוא אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש בכל לבבך בשני יצריך¹⁹ שעייז אתכפייא כו' שלא יהי' [יהיה] חפץ ורצון אחר זולתו וכמ"ש מי לי בשמים²⁰ וכו'.

ולכן "ארוממך": על ידי כך מגיעים לקיום "ואהבת את ה' אלקיך" — כלומר, את אור אין סוף, ברוך הוא, ממש — "בכל לבבך", בשני יצריך. על ידי כך יש אתכפייא (הכנעה) וכו', כך שאין לאדם חפץ ורצון מלבדו, כפי שנאמר: "מי לי בשמים וכו'".

לכן "ארוממך" פירושו להפנות את האהבה מעבר לזיו, אל אור אין סוף עצמו, ולאחוב את ה' "בכל לבבך", בשני היצרים — הטוב והרע. כאשר היצר הרע נכפף, האדם אינו רוצה דבר מלבד ה', כפי שנאמר: "מי לי בשמים וכו'".

וזהו ארוממך ממטה למעלה.²¹ (ועיי' [ועיין] בזהר וארא דכ"ח²² סוף ע"ב) וגם ארוממך המשכת הרוממוי מלמעלמ"ט [מלמעלה למטה].

זהו "ארוממך" מלמטה למעלה. (ראו זהר, וארא, סוף כח ע"ב.) ו"ארוממך" פירושו גם המשכת הרוממות מלמעלה למטה.

אהבה זו, העולה אל עצמותו של ה', היא "ארוממך" מלמטה למעלה, ולשם כך מצוטט הזוהר על וארא. המשמעות השנייה — המשכת הרוממות מלמעלה — תתבאר בהמשך.

והענין כי הנה פעם אומרים²³ יחיד חי העולמים מלך ופעם אומרים מלך יחיד חי העולמים.²⁴

והעניין הוא שלפעמים אומרים "יחיד חי העולמים מלך", ולפעמים אומרים "מלך יחיד חי העולמים".

כדי להסביר את המשמעות של המשכה מלמעלה למטה, אדמו"ר הזקן מצביע על שני סדרים של אותן מילים בתפילה: באחד "מלך" מופיע בסוף, ובשני הוא מופיע בתחילה.

ופי' כי יחיד חי העולמים מלך היינו שהוא יחיד ומיוחד לבדו ית' וקדוש ומובדל כו'.²⁵

פירוש "יחיד חי העולמים מלך" הוא שהוא יחיד ומיוחד, לבדו יתברך, קדוש ומובדל וכו'.

בנוסח "יחיד חי העולמים מלך", ה' מופיע תחילה כ"יחיד": הוא לבדו, קדוש ומובדל מן העולמות. רק לאחר מכן הוא מתואר כמחיה העולמות וכמלכם.

10 וחי העולמים הוא עיי' כמה צמצומים להיות בבחינת מלך לעולם שעייז ארוממך מלמעלה למטה כו'

ו"חי העולמים" מתהווה באמצעות כמה צמצומים, כדי שה' יהיה בבחינת מלך על העולם; ועל ידי כך "ארוממך" מלמעלה למטה וכו'.

בסדר הראשון, ה' נעשה ל"חי העולמים" רק באמצעות כמה צמצומים, המביאים אותו לבחינת מלך על העולם. אדמו"ר הזקן קושר זאת למשמעות השנייה של "ארוממך": המשכת הרוממות מלמעלה למטה.

ומלך יחיד חי העולמים היינו שלהיות חי העולמים הוא מתצמצם בבחי' מלך ובחינת מלך זה הגם שהוא בחי' אחרונה לגבי א"ס ב"ה עצמו מ"מ הוא בבחי' יחיד ומיוחד קדוש ומובדל כו' לגבי התהוות עלמין

ו"מלך יחיד חי העולמים" פירושו שכדי להיות "חי העולמים", ה' מצמצם את עצמו לבחינת מלך; ובחינת מלך זו, אף שהיא הבחינה האחרונה ביחס לאין סוף עצמו, ברוך הוא, מכל מקום היא בבחינת "יחיד ומיוחד קדוש ומובדל" וכי' ביחס להתהוות העולמות.

בסדר השני, "מלך" קודם: כדי להחיות את העולמות, ה' מצמצם את עצמו לבחינת מלך. אף שבחינה זו היא האחרונה והנמוכה ביותר ביחס לאין סוף עצמו, היא עדיין בבחינת "יחיד", קדושה ונבדלת ביחס לעולמות.

ואי לזאת נמשך בחינת מלכותו לבחי' יחיד חי העולמים להיות התלבשות מלך יחיד קדוש ומובדל כו' בבחינת עלמין והיינו בעוה"ז הגשמי דוקא כי נעוץ תחלתן בסופן²⁶ דייקא.

ולכן נמשכת בחינת מלכותו לבחינת "יחיד חי העולמים", כדי שהמלך, יחיד, קדוש ומובדל וכו', יתלבש בבחינת העולמות — כלומר, דווקא בעולם הזה הגשמי, שכן "נעוץ תחלתן בסופן" דווקא.

משום כך, מלכות ה' יכולה להביא את האיכות של "יחיד" אל תוך העולמות עצמם, כך שהמלך הקדוש והנבדל מתלבש בתוכם. הדבר מתרחש דווקא בעולם הגשמי, שכן, כפי שאומר ספר יצירה (Sefer Yetzirah), ראשית הדברים "נעוץ תחלתן בסופן": העליון ביותר קשור לנמוך ביותר.

קטע 4 • 111-13

האור מתגלה באמצעות המעשים

11 וזהו והיו הדברים האלה²⁷ אשר אנכי מצוך היום כו' היום לעשותם^{28,29} כי הוא המשכת אור א"ס ב"ה ממש מצוך מלשון התקשרות

זו [המשמעות של] "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" וכו', "היום לעשותם": שכן זו המשכה של אור אין סוף ברוך הוא עצמו — "מצוך" במובן של התקשרות.

הפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום" מתפרש כהמשכה של אור אין סוף עצמו. המילה "מצוך" נדרשת מלשון צוותא, כלומר חיבור, משום שהמצווה מחברת את האדם לה'.

בבחי' היום לעשותם דוקא שהוא בעולם הזה עולם המעשה ולא בעולמות עליונים שהם עיי השתלשלות בירידת סתר המדרגות מעילה לעלול כו' ורחוקים מאור א"ס ב"ה ממש.

[הדבר מתרחש] דווקא בבחינת "היום לעשותם", כלומר בעולם הזה, עולם העשייה, ולא בעולמות העליונים, שנוצרים באמצעות השתלשלות, בירידה דרך מדרגות נסתרות מעילה לעלול וכו', והם רחוקים מאור אין סוף ברוך הוא עצמו.

הדבר מתרחש דווקא "היום לעשותם" — בעולם הזה, עולם העשייה, כפי שהגמרא דורשת את המילים — ולא בעולמות העליונים. העולמות העליונים נוצרים בירידה הדרגתית מעילה לעלול, ולכן הם רחוקים מאור אין סוף עצמו.

משא"כ בסוף מעשה מתגלה אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש שלא כדרך ירידת והשתלשלות העולמות אלא כמשל האור הנאחז בפתילה שקודם שנאחז בפתילה אינו עולה בשם אור כלל.

אבל בסוף המעשה מתגלה אור אין סוף ברוך הוא עצמו, שלא בדרך ירידה והשתלשלות של העולמות, אלא בדומה לאור הנאחז בפתילה: לפני שהוא נאחז בפתילה, אין הוא נחשב אור כלל.

בסוף המעשה, בנקודה הנמוכה ביותר, מתגלה אור אין סוף עצמו, לא באמצעות ירידה הדרגתית. הדבר דומה ללהבה הנאחזת בפתילה: לפני שהיא נאחזת בה, היא אינה נחשבת אור כלל.

12 ועיי' התאחזותו בדבר גשמי נתהווה גילוי אור.³⁰ אך אור זה צריך להמשיך על ידי עבודת האדם ורוח אייתי רוח³¹ ואמשיך רוח. אם ישים אליו לבו³² רוחו ונשמתו אליו יאסוף.

כאשר הלהבה נאחזת בדבר גשמי, מתגלה אור. אך את האור הזה יש להמשיך באמצעות עבודת האדם, ו"רוח אייתי רוח ואמשיך רוח". "אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף".

להבה נעשית אור גלוי רק כשהיא נאחזת בדבר גשמי, ולכן אורו של ה' מתגלה באמצעות מעשים גשמיים. אולם יש להמשיך את האור הזה באמצעות עבודתו של האדם עצמו: כפי שאומר הוזהר, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח" — רוח מלמטה מביאה רוח מלמעלה. דברי אליהוא בספר איוב, שבפשטות נאמר בהם "אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף", נקראים כאן כאילו האדם שם את לבו כלפי ה' ואוסף אליו את רוחו ואת נשמתו.

13 וזהו ענין הדלקת הנרות להדליק ולהמשיך האור³³ שיהא נאחז בפתילה. וזהו קרוב ה' לכל קראיו³⁴ לכל אשר יקראהו באמת.

זהו ענין הדלקת הנרות: להדליק ולהמשיך את האור, כך שייאחז בפתילה. וזהו [פירושו של] "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת".

הדלקת הנרות פירושה להמשיך את האור למטה, כך שייאחז בפתילה. זהו פירושו של "קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת": הקריאה אליו ממשיכה למטה את קרבתו.

דהיינו להיות אמת ה' לעולם. ואמתות ה' הוא שמעלה ומטה שוים לפניו ית' כחשיכ' [כחשיכה] כאורה³⁵ כלומר, שתהיה "אמת ה'" בעולם (לעולם). האמת של הוי"ה היא שהעליונים והתחתונים שווים לפניו, יתברך — "כחשיכ' כאורה".

לקרוא אליו "באמת" פירושו להביא לעולם את "אמת ה'". האמת הזאת היא שהעליונים והתחתונים שווים לפניו, וכפי שנאמר: "כחשיכ' כאורה".

וסדר ההשתלשלות הוא רק בערכנו ובערך כל העולמות הברואים מאין ליש שלא יבטלו במציאות ונקי כדמותנו³⁶ דמות כבוד³⁷ ה'. אבל בצלמנו בצלם אלקים³⁸ היינו אמתות יחודו יתברך בעליונים ובתחתונים בשוה.³⁹

סדר ההשתלשלות הוא רק ביחס אלינו וביחס לכל העולמות שנבראו מאין ליש, כדי שלא יבטלו במציאות; וזה נקרא "כדמותנו", "דמות כבוד ה'". אבל "בצלמנו", "בצלם אלקים", פירושו אמיתות אחדותו, יתברך, בעולמות העליונים והתחתונים בשוה.

הסדר המדורג של העולמות העליונים והתחתונים קיים רק מנקודת המבט שלנו ושל הנבראים, כדי שלא יבטלו במציאות; זה נקרא "דמות" של ה'. לעומת זאת, "צלם" של ה' הוא אמיתות אחדותו, הנוכחת במידה שווה בעולמות העליונים ביותר ובעולמות התחתונים ביותר.

קטע 5 • 14

חסד שלמעלה ממידה

14 וכיצד נמשך אמת ה' לעולם אמר הכתוב כי גבר עלינו חסדו.⁴⁰ מחמת תגבורת חסד ואור עליון יותר מערך השתלשלות.

וכיצד נמשכת "אמת ה' לעולם" אל העולם? הכתוב אומר: "כי גבר עלינו חסדו" — בזכות התגבורת של חסד ואור עליונים, למעלה מן המידה של השתלשלות (סדר ירידת העולמות).

כיצד נמשכת אמת הוי"ה אל העולם? הדבר נעשה באמצעות "כי גבר עלינו חסדו": התגבורת של חסד ואור עליונים, העולה על הסדר המדוד של ירידת העולמות.

והיינו ע"י נה"ב [נפש הבהמית] כד אתהפכא ואתכפייא כי נה"ב [נפש הבהמית] הגם שלמטה בעוה"ז היא במדרגה שפלה מ"מ שרשה ומקורה העליון היא הגבה למעלה במאד

הדבר נעשה באמצעות הנפש הבהמית, כאשר היא מתהפכת ונכנעת — אתהפכא ואתכפייא. אף שהנפש הבהמית נמצאת למטה, בעולם הזה, במדרגה נמוכה, שורשה ומקורה העליון גבוהים מאוד.

התגבורת זו באה באמצעות הנפש הבהמית, כאשר היא מתהפכת ונכנעת. אף שמעמדה בעולם הזה נמוך, שורשה של הנפש הבהמית גבוה מאוד.

שהיא מבחי' לפני מלך מלך.⁴¹ וכמ"ש במ"א מענין המאכל שעליו יחיה האדם^{42,43} מפני ששרשו ממקום גבוה כו'.

שורשה הוא בבחינת "לפני מלך מלך", כמבואר במקום אחר בעניין המאכל שהאדם חי ממנו: שורשו של המאכל הוא ממקום גבוה וכו'.

שורשה של הנפש הבהמית הוא במדרגה של "לפני מלך מלך" — מלכי אדום, שעל פי הקבלה הם עולם התוהו שקדם לעולמות המסודרים. בתורה אור, פרשת בשלח, מסביר אדמו"ר הזקן באותו אופן מדוע המאכל, אף שהוא נמוך מן האדם, יכול לקיים אותו: הניצוץ האלקי שבו מושרש במקום גבוה יותר, בעולם התוהו.

ולכך ע"י התהפכות נה"ב [נפש הבהמית] בהתגברות הטוב על הרע מעורר כך למעלה בשרשה תגבורת אור וחסד עליון להיות גילוי אמת ה' לעולם אמתות ה' ממש.

לכן, כאשר הנפש הבהמית מתהפכת והטוב מתגבר על הרע, הדבר מעורר באופן מקביל למעלה, בשורשה, התגברות של אור וחסד עליונים, כדי שתתגלה בעולם "אמת ה' לעולם" — אמיתת הוי' ממש.

לכן, כאשר הנפש הבהמית מתהפכת מכוח התגברות הטוב על הרע, היא מעוררת בשורשה הנעלה התגברות של אור וחסד עליונים. כך מתגלה בעולם אמת הוי', אמיתת הוי' עצמה.

(והוא בחי' חסד עליון הממתיק הגבורות. פי' דהרי מבואר לעיל שכדי להיות התפשטות האור בבחי' מלי' הוא ע"י גבורות וצמצומים כמ"ש להודיע לבני האדם גבורותיו⁴⁴ כו'.

זוהי בחינת חסד עליון הממתיק את הגבורות. כלומר, כפי שהוסבר לעיל, התפשטות האור בבחינת מלכות נעשית באמצעות גבורות וצמצומים, ככתוב: "להודיע לבני האדם גבורותיו" וכו'.

הסוגריים מסבירים שמדובר בחסד עליון ה"ממתיק" את הגבורות. כפי שהוסבר לעיל, המלכות מתגלה רק באמצעות גבורות וצמצומים — "גבורותיו" שבפסוק.

אבל בחי' כי אתה נרי⁴⁵ הוי' הוא בחי' כי גבר עלינו חסדו להיות תוספת אור בלי צמצומים כו'. ונקי' בחי' מיתוק זה יחוד קובה"ו [קודשא בריך הוא ושכינתיה] כמ"ש בתניא פמ"א [פרק מ"א / פרשה מ"א] בהג"ה⁴⁶ (בהגהה)

אבל הבחינה של "כי אתה נרי הוי'" היא הבחינה של "כי גבר עלינו חסדו", שמביאה לתוספת אור ללא צמצומים וכו'. מיתוק זה נקרא יחוד הקב"ה ושכינתו, כמבואר בתניא, פרק מ"א, בהגהה.)

אור הבחינה של "כי אתה נרי הוי'", לעומת זאת, הוא החסד ש"גבר", המביא תוספת אור ללא צמצומים. מיתוק זה הוא יחוד הקב"ה ושכינתו, הנידון בהגהה שבתניא, פרק מ"א.

אך הנה כמו במשל אור הנר הנ"ל שע"י כליון הפתילה לבדה אינה מאיר כ"כ [כל כך] כ"א ע"י השמן.

אולם, כמו במשל אור הנר שהוזכר לעיל, שרפת הפתילה לבדה אינה מאירה היטב; האור מייטיב להאיר רק באמצעות השמן.

במשל הנר יש מרכיב נוסף: שרפת הפתילה לבדה אינה מאירה היטב ללא שמן. כעת יש למצוא לשמן מקבילה בעבודת הנפש.

כך צ"ל בחיי שמן בעבודת האדם בהתלבשות הנשמה בגוף. והוא ענין שמן משחת קדש⁴⁷ ורומז על התורה

כך גם בעבודת האדם, כשהנשמה מתלבשת בגוף, דרושה בחינת שמן. זהו "שמן משחת קדש", והוא רומז לתורה.

גם בעבודת האדם כשהנשמה נמצאת בגוף נדרש "שמן". שמן זה הוא התורה, המרומזת ב"שמן משחת קדש".

כי קדש הוא בכח"י חכמה ואורייתא מחכמה נפקת והשמן היא פנימיות החיות שבכל הדברים שמוציאים מהן השמן.

כי "קדש" הוא בחינת חכמה, ו"אורייתא מחכמה נפקת". השמן הוא פנימיות החיות שבכל הדברים שמפיקים מהם שמן.

"קדש" [קדושה] מציין את בחינת חכמה, ו"אורייתא מחכמה נפקת". השמן הוא החיות הפנימית ביותר של כל דבר שסוחטים ממנו שמן.

קטע 6 • 151-21

שמן, יראה ואהבה

15 ולכן בכל הדברים יש שמן ואפי' [ואפילו] באבנים⁴⁸ כי כולם בחכמה עשית⁴⁹ ויש בכולם פנימיות החיות בבחינת שמן.

לכן יש שמן בכל הדברים, אפילו באבנים, שכן "כי כולם בחכמה עשית", ובכולם יש פנימיות של חיות, בבחינת שמן.

מאחר שהכול נברא באמצעות חכמה, בכל נברא יש חיות פנימית — ה"שמן" שלו — אפילו באבנים. נוסח אחר של מאמר זה (ספר המאמרים 5568), המובא בהערת קה"ת, מביא את הפסוק "ושמן מחלמיש צור" כהוכחה לכך שהשמן הוא הפנימיות של כל דבר קיים.

והשמן הנמשך מקדש שהיא ח"ע [חכמה עילאה] היא ג"כ המתלבשת אפי' [אפילו] בדברים גשמיים כמו זרעים מועד כו'.

והשמן הנמשך מ"קדש", שהיא חכמה עילאה, הוא גם הדבר שמתלבש אפילו בעניינים גשמיים, כגון זרעים [ו] מועד וכו'.

השמן הנמשך מ"קדש", חכמה עילאה, מתלבש גם באופן שבו התורה עוסקת בעניינים גשמיים. זרעים ומועד הם סדרים במשנה העוסקים בחקלאות ובחגים.

16 ושמן זה הוא הגורם הארה רבה להיות האור טוב להאיר. והיינו להיות גלוי אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה בנפש האדם בגלוי ממש כאלו רואה כו'

שמן זה הוא שמביא הארה גדולה, כך שהאור מאיר היטב. כלומר, שתהיה בנפש האדם התגלות ממשית של אור אין סוף, ברוך הוא, עד כדי כך שנדמה לו שהוא רואה, וכן הלאה.

השמן גורם לאור להאיר בעוצמה: הוא מביא להתגלות ממשית של אור אין סוף בנפש האדם, מוחשית כאילו הוא יכול לראות אותו.

ולא בדמיונות הנולדים מן המחשבה לבדה שהן חולפות ועוברות ואינן קבועות בנפש באמת לאמתו רק שיהא הגלוי בלב באמת לאמתו קבוע ותקוע בחיזוק כיתד שלא תמוט להיות נגדו תמיד⁵⁰

לא מדובר בדמיונות שנולדים מן המחשבה לבדה, שחולפים ונעלמים ואינם קבועים בנפש באמת לאמתו; אלא שההתגלות תהיה בלב, באמת לאמתו, קבועה ונטועה היטב כמו יתד שאינה זזה, כך שתהיה לנגדו תמיד.

אין מדובר בדימוי חולף שנוצר מן המחשבה לבדה, דוהה ואינו מותיר רושם של ממש. ההתגלות צריכה להיות קבועה בלב, איתנה כיתד שאינה זזה, כך שתישאר לנגדו תמיד.

וגלוי זה הוא להיות יראת ה' על פניו יראה עלאה בבחי' בטול ממש הנרמזת באות יו"ד של שם הוי' כנודע כי שם הוי' הוא דחילו ורחימו ורחימו ודחילו.

ההתגלות הזאת מביאה לכך ש"יראת ה' על פניו" — יראה עלאה (yirah ila'ah; יראה עליונה), בבחינת ביטול ממש — תהיה על פניו. היא נרמזת באות יו"ד של שם הוי'. שהרי, כידוע, שם הוי' הוא דחילו ורחימו (dechilu urechimu; יראה ואהבה), רחימו ודחילו (rechimu udechilu; אהבה ויראה).

התגלות יציבה כזאת מביאה לכך ש"יראת ה' על פניו" — יראה עלאה, ביטול גמור — תהיה נוכחת בו; יראה זו נרמזת באות יו"ד של הוי'. כידוע, ארבע אותיות הוי' הן יראה ואהבה, ואחר כך אהבה ויראה; בלקוטי תורה על שיר השירים מובא מאמר זה בדיוק בעניין זה: אהבה רבה היא ה"א עילאה, ויראה עלאה היא יו"ד.

נמצא שאות יו"ד הרומזת לחכמה הוא בחי' דחילו שהיא בחי' יראה עלאה⁵¹ אם אין חכמה אין יראה.^{52, 53} לכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מה להלן באימה⁵⁴ וביראה אף כאן כו'.

נמצא שאות יו"ד, הרומזת לחכמה, היא בחינת דחילו, שהיא בחינת יראה עלאה, שהרי "אם אין חכמה אין יראה". לכן אמרו חז"ל: "מה להלן באימה וביראה אף כאן כו"י".

היו"ד מייצגת את החכמה, ולכן היא רומזת ליראה עלאה, כפי שמלמד המאמר "אם אין חכמה אין יראה". משום כך יש ללמוד תורה, הנמשכת מן החכמה, באימה וביראה של מעמד הר סיני.

17 והיינו מפני התלבשות ח"ע [חכמה עילאה] ששם שורה ומתגלה אוא"ס [אור אין סוף] ב"ה ממש בבחי' בטול אפי' [אפילו] בדברים גשמיים הנאמרים בתורה אשר לפנינו.

הסיבה לכך היא התלבשות חכמה עילאה, שבה שורה ומתגלה ממש אור אין סוף ברוך הוא, במצב של ביטול, אפילו בעניינים גשמיים שהתורה שלפנינו עוסקת בהם.

הסיבה היא שחכמה עילאה מלוכשת בתורה, ושם שורה ומתגלה אור אין סוף במצב של ביטול. כך הוא אפילו בדיוני התורה בעניינים גשמיים.

והלכה זו היא דבר ה' ממש. וכן האדם כשעוסק בתורה דבר ה' ממש ורוח פיו מדבר בו.

והלכה זו היא ממש דבר ה'. כך גם, כשהאדם עוסק בתורה, [הרי זה] ממש דבר ה', ורוח פיו מדברת בו.

כל הלכה בתורה היא אפוא באמת דבר ה'. כשהאדם לומד תורה, דבר ה' ורוח פיו מדברים דרכו.

18 וכמ"ש ודברי אשר שמתו בפיו⁵⁵ ועז"נ [ועל זה נאמר] ודברת בם⁵⁶ להיות המשכי חכמה ויראה עילאה בם בד"ת [בדברי תורה].

כמו שכתוב, "ודברי אשר שמתו בפיו"; ועל כך נאמר, "ודברת בם", כדי להמשיך בהם חכמה ויראה עילאה — בדברי התורה.

דברי ישעיהו "ודברי אשר שמתו בפיו" תומכים בכך. "ודברת בם" מתפרש כהמשכת חכמה ויראה עילאה אל דברי התורה שאדם אומר.

ומזה נמשך תפלת י"ח בלחש ובחשאי בחי' שמן שהוא בחי' בטול. ועז"נ רומזים כריעות והשתחוואות שבתפלה שהם המשכות הבטול.

מכאן נמשכת תפילת שמונה עשרה [הנאמרת] בלחש ובחשאי — כחינת שמן, שהיא כחינת ביטול. לכך רומזות הכריעות וההשתחוואות שבתפילה, שהן המשכות של ביטול.

תפילת שמונה עשרה נאמרת בלחש ובחשאי משום שהיא מבטאת את ה"שמן" הזה, את הביטול שביראה העילאה. גם הכריעות שבתפילה ממשיכות ביטול זה.

19 ולכן כתיב בעמדם תרפינה כנפיהם⁵⁷ בבחי' לחש וחשאי. ויראה הנרמזת בה"א [באות ה"א] אחרונה של שם הוי' היא יראה תתאה שלא למרוד בממה"מ [במלך מלכי המלכים] הקב"ה ולא למרות עיני כבודו.^{58, 59} והוא בחי' הפתילה ששולט בה אור האש להפך ולכלות אותה.

לכן נאמר "בעמדם תרפינה כנפיהם" — כחינת לחש וחשאי. והיראה הנרמזת באות ה"א האחרונה של שם הוי' היא יראה תתאה (יראה תחתונה): שלא למרוד במלך מלכי המלכים, הקב"ה, ולא למרות עיני כבודו. זוהי בחינת הפתילה, שאור האש שולט בה, הופך אותה ומכלה אותה.

מלאכי יחזקאל מרפים את כנפיהם כשהם עומדים ללא תנועה, בדומה לשקט שבתפילת לחש. יראה תתאה, הנרמזת באות ה"א האחרונה של שם הוי', היא החשש למרוד במלך; היא מקבילה לפתילה, שהלכה גוברת עליה, הופכת אותה ומכלה אותה.

20 ובי גווי אור הם ב"פ [בי פעמים] רחימו שבשם הוי"ה כי ואהבת⁶⁰ בגימטריא [בי פעמים] אור⁶¹

היינו האהבה הרמוזה בה' ראשונה של הוי"ה היא בחי' אה"ר [אהבה רבה] הבאה מלמעלה אהבה בתענוגים⁶² שהיא בחי' מתנה כו'

שני גווי האור הם שתי [ההופעות של] אהבה (רחימו) בשם הוי"ה, שהרי "ואהבת" עולה בגימטריה פעמיים "אור". כלומר, האהבה המרומזת בה' הראשונה של הוי"ה היא בחינת אהבה רבה הבאה מלמעלה, "אהבה בתענוגים", שהיא בחינת מתנה וכו'.

שני גווי הלהבה מקבילים לשתי ההופעות של אהבה בצירוף יראה ואהבה, אהבה ויראה; "ואהבת" (414) שווה בגימטריה לפעמיים "אור" (207). האהבה של ה' הראשונה היא אהבה רבה הבאה מלמעלה, "אהבה בתענוגים", הניתנת במתנה.

והיא בחי' נהורא חיוורא ואהבה הרמוזה בוי"ו של שם הוי"ה היא האהבה הנולדה בנפש המשכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה והיא בחי' נהורא אוכמא הקרובה אל הפתילה ומתאחזת בה:

זוהי בחינת נהורא חיוורא (אור לבן). ואהבה המרומזת בוי"ו של שם הוי"ה היא האהבה שנולדת בנפש המשכלת ומתבוננת בגדולתו של אין סוף, ברוך הוא; היא בחינת נהורא אוכמא (אור כהה), הקרובה לפתילה ונאחזת בה.

האהבה הבאה מלמעלה היא האור הלבן. אהבת הוי"ו נולדת כשהנפש מבינה ומתבוננת בגדולת ה'; זהו האור הכהה, הקרוב לפתילה ונאחז בה.

21 וזהו כי אתה נרי⁶³ הוי"ה שבחי' הוי"ה היא בבחי' נר בשמן ופתילה. ובי גווי אור הרמוזות בדי' אותיות של

הוי"ה נעשה נרי שמתלבש בנר הוי"ה נשמת אדם⁶⁴ כנייל:

זהו [פירוש] "כי אתה נרי הוי"ה": בחינת הוי"ה היא בבחינת נר, עם שמן ופתילה ושני גווי אור, הרמוזים בארבע אותיות הוי"ה; היא נעשית "נרי" כשהיא מתלבשת ב"נר הוי"ה נשמת אדם", כמבואר לעיל.

כעת מתבאר החלק הראשון של הפסוק: הוי"ה מקבלת צורה של נר, ובו שמן, פתילה ושני גווי אור, כנגד ארבע אותיות הוי"ה. היא נעשית "נרי" בכך שהיא מתלבשת בנשמת האדם, שהיא "נר הוי"ה".

קטע 7 • 22-23

הוי"ה העליונה

22 והוי"ה יגיה חשכי⁶⁵ והוי"ה בתוספת וי"ו רומזת על בחי' הוי"ה ביותר עליונה. וכמ"ש הוי"ה הוי"ה אל

רחום וחנון⁶⁶ כו'.

"והוי"ה יגיה חשכי". הצירוף "והוי"ה", עם תוספת וי, מרמז על בחינה נעלית עוד יותר של הוי"ה, כפי שנאמר: "הוי"ה הוי"ה אל רחום וחנון" וכו'.

החלק השני של הפסוק, "והוי"ה יגיה חשכי", משתמש בצירוף "והוי"ה", עם תוספת וי, ומצביע בכך על בחינה נעלית עוד יותר של הוי"ה. אותו שם כפול פותח את שלוש-עשרה מידות הרחמים: "הוי"ה הוי"ה אל רחום וחנון". בלקוטי תורה על חוקת, המצוין בהערת קה"ת, מובא בשם האידרא שהוי"ה הראשון שם הוא בוי"א, והוי"ה השני בעתיק, הבחינה הפנימית של כתר.

ופסיק טעמא בגווייהו שיש ב' בחי' הוי". והענין כי פעם כתיב⁶⁷ הוי' רחום וחנון ופעם כתיב חנון ורחום^{68,69} הוי".⁷⁰

וסימן הטעם המפסיק (פסיק) מפריד ביניהם, שכן יש שתי בחינות של הוי". העניין הוא שבמקום אחד כתוב "הוי' רחום וחנון", ובמקום אחר כתוב "חנון ורחום הוי".

שם מפריד בין שני השמות סימן טעם (פסיק), ומראה שיש שתי בחינות של הוי". בכתוב נאמר גם "הוי' רחום וחנון" וגם "חנון ורחום הוי"; סדר המילים השונה יסביר את שתי הבחינות.

23 ופי' הוי' רחום וחנון⁷¹ שכדי להיות התגלות מדות רחום וחנון מאוא"ס [מאור אין סוף] ב"ה דלאו מכל אלין מדות⁷² איהו כלל.⁷³ הוצרך להיות בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות.

פירוש "הוי' רחום וחנון" הוא שכדי שמדות רחום וחנון יתגלו מאור אין סוף ברוך הוא — שעליו נאמר "דלאו מכל אלין מדות איהו כלל" — היה צורך בבחינת הוי', שהיא צמצום והתפשטות, המשכה והתפשטות.

הצירוף "הוי' רחום וחנון" מקדים את שם הוי' למדות. בעצמותו של ה', אור אין סוף, אין אף אחת מן המדות הללו, כפי שנאמר בתיקוני זהר (Tikkunei Zohar); לכן נדרשה בחינת הוי', המתבטאת בצמצום ובהתפשטות, בהמשכה שמאפשרת למדות הרחמים והחנינה להתגלות.

אך פי' חנון ורחום⁷⁴ הוי' היינו שמבחי' חנון ורחום דהיינו⁷⁵ מפני כי חפץ חסד הוא⁷⁶ נמשך בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות כו' שבסדר ההשתלשלות

אולם פירוש "חנון ורחום הוי'" הוא שמבחינת "חנון ורחום", כלומר משום ש"חפץ חסד הוא", נמשכת בחינת הוי', שהיא צמצום והתפשטות וכו', שבסדר ההשתלשלות.

ב"חנון ורחום הוי'" הסדר הפוך, והמדות מופיעות תחילה: משום שה' "חפץ חסד הוא", נמשכת ממדות הרחמים והחנינה בחינת הוי' של סדר ההשתלשלות, על הצמצום וההתפשטות שבה.

משא"כ הוי' שקודם רחום וחנון היא ההוי' שלמעלה מגדר ההשתלשלות.

לעומת זאת, הוי' שקודם ל"רחום וחנון" היא בחינת הוי' שלמעלה מגבולות ההשתלשלות.

בחינת הוי' שמופיעה לפני "רחום וחנון" בשלוש עשרה המדות גבוהה יותר, והיא למעלה מגבולות העולמות המסודרים.

ושם נעשה ג"כ בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות^[והתפשטות] כו' כדי להמשיך מדת רחום וחנון בהוי' שבסדר ההשתלשלות.

גם שם נוצרת בחינת הוי', שהיא צמצום והתפשטות וכו', כדי להמשיך את מדת רחום וחנון אל הוי' שבסדר ההשתלשלות.

גם בבחינת הוי' העליונה יש מעין צמצום והתפשטות, אך מטרתם להכניס את מדות הרחמים והחנינה אל בחינת הוי' התחתונה, שבסדר ההשתלשלות. כך השם העליון הוא מקור החסד שמגיע אל הבחינה התחתונה.

(ועמ"ש ע"פ ואתחנן אל⁷⁷ הוי"ה וע"פ וירא ישראל⁷⁸ את היד הגדולה כו' מענין ב' שמות הוי"ה):

(עיינו גם במה שנתבאר על הפסוק "ואתחנן אל הוי"ה" ועל הפסוק "וירא ישראל את היד הגדולה" וכו', בעניין שני שמות הוי"ה).

אדמו"ר הזקן מפנה לשני מאמרים נוספים העוסקים בשני שמות הוי"ה. הערות קה"ת מציירות שהם נדפסו באור התורה (Or HaTorah), על פרשת ואתחנן, ובתורה אור (Torah Ohr), על פרשת בשלח.

קטע 8 • ו' 24-26

חשכת הדורות המאוחרים

24 והנה בדורות הראשונים כמו בנביאים ושופטים מצינו דור שכולו זכאי או כולו חייב. ומי שהיה זכאי

הי' [היה] זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא ומי שהיה חייב היה רשע גמור ועי"ז לא היו ממוצעים.

והנה, בדורות הראשונים, כמו [בתקופת] הנביאים והשופטים, אנו מוצאים דור שכולו זכאי או שכולו חייב. מי שהיה זכאי היה במדרגה של צדיק גדול או נביא, ומי שהיה חייב היה רשע גמור; ולכן לא היו אנשים ממוצעים.

בתקופות קדומות, כגון בתקופת הנביאים והשופטים, דורות שלמים היו זכאים כולם או חייבים כולם. הצדיקים היו צדיקים גדולים או נביאים, והחייבים היו רשעים גמורים, ולא היה איש באמצע.

אך דורות האחרונים דור אחר דור אין בהם רשעים כ"כ [כל כך] ולא צדיקים כ"כ [כל כך] טובים.

אבל בדורות האחרונים, דור אחר דור, אין בהם רשעים כל כך, וגם לא צדיקים טובים כל כך.

בדורות האחרונים הקצוות נעשו פחות חריפים. אין בהם רשעים כאלה, וגם לא צדיקים נעלים כאלה.

25 והענין שבדורות הראשונים [הראשונים] היו נשמות עליונות ממדרגות גבוהות ומצד נשמתם בעצמם היו

יכולים לשלוט על הרע שבנפשם ומיד כשיתבונן בגדולת א"ס ב"ה יגיע אליו היראה כו' רק רשע גמור שמגביר הרע שבנפשו בשאט נפש.

ההסבר הוא שבדורות הראשונים היו נשמות נעלות, ממדרגות גבוהות, ובזכות נשמתם עצמה יכלו לשלוט ברע שבנפשם. מיד כשהתבונן אדם בגדולתו של אין סוף ברוך הוא, התעוררה בו יראה וכו' — מלבד אדם רשע גמור, שמחזק את הרע שבנפשו בשאט נפש.

בדורות הראשונים היו נשמות נעלות, שכוון העצמי אפשר להן להתגבר על הרע שבתוכן; עצם ההתבוננות בגדולת ה' הביאה אותן ליד יראה. רק אדם רשע גמור, שחזק במכוון את הרע שבו, לא הגיע לכך.

אבל דורות האחרונים עיקבא דמשיחא⁷⁹ בחי' עקביים אין כח בנשמתם עצמם לשלוט על הרע וצריך יגיעה רבה יגיעת נפש ויגיעת בשר.

אבל בדורות האחרונים — "עיקבא דמשיחא" [עקביו של משיח], בחינת העקביים — אין בנשמות עצמן כוח לשלוט ברע, והן זקוקות לעמל רב: עמל הנפש ועמל הבשר.

הנשמות בדורות האחרונים, "עיקבא דמשיחא" — בחינת העקב, החלק הנמוך ביותר בגוף — אינן חזקות דיין כדי להתגבר על הרע בכוחות עצמן, ולכן עליהן להתייגע מאוד, הן בנפש והן בגוף.

26 וזהו והוי"ה יגיה חשכי⁸⁰ היינו בחי' חשך שבדורות אחרונים. כי דהע"ה [דוד המלך עליו השלום] אמר זה בעד כללות ישראל שיש בהם בחי' חשך בדורות אחרונים עיקבא דמשיחא

זהו [פירוש] "והוי' יגיה חשכי": בחינת החושך שבדורות המאוחרים. דוד המלך ע"ה אמר זאת בשם כלל ישראל, שיש בהם בחינת חושך בדורות המאוחרים, עיקבא דמשיחא [עקבות המשיח].

"והוי' יגיה חשכי" מתייחס לחושך שבדורות המאוחרים האלה. דוד המלך דיבר בשם כל העם היהודי, כולל הדורות שלפני ביאת המשיח, שבהם נר הנשמה עצמו דועך.

שאינ אתה נרי הוי"ה כלומר שאין נר הוי"ה נשמת אדם⁸¹ מ"מ והוי"ה היא בחי' הוי"ה עליונה שלמעלה מההשתלשלות יגיה חשכי ולמענו למענו יעשה⁸² כי חפץ חסד הוא⁸³ באתעדל"ע [באתערותא דלעילא] בלי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא]:⁸⁴

[אז] אין "אתה נרי הוי"ה"; כלומר, אין "נר הוי' נשמת אדם". ואף על פי כן, "והוי"ה" — כלומר, בחינת הוי' העליונה, שלמעלה מההשתלשלות — "יגיה חשכי", ו"למענו למענו יעשה", כי "חפץ חסד הוא", באמצעות אתערותא דלעילא בלי אתערותא דלתתא.

בדורות האלה הנשמה אינה נר המאירה מכוחה שלה. ואף על פי כן, הוי' העליונה, שלמעלה מהעולמות המסודרים, מאירה את החושך למענו, כי חפץ חסד הוא; וזהו אתערותא דלעילא שאינה תלויה באתערותא דלתתא.

קטע 9 • 271-28

חנוכה

27 וזהו ענין נס דחנוכה שנכנסו יונים להיכל.⁸⁵ היכל הוא בחי' מחי' ה"י כ"ל בגימטריא נש"ב [נ' שערי בינה].⁸⁶

זהו ענינו של נס חנוכה, כאשר נכנסו היוונים להיכל. ההיכל הוא בחינת המוח: [אותיותיו הן] ה"י [ו] כ"ל, שערכן בגימטריה חמישים שערי בינה.

נס חנוכה ממחיש את הרעיון הזה. היוונים נכנסו להיכל, מקדש בית המקדש, המקביל למוח: אותיותיו נחלקות לה"י, שהערת קה"ת מסבירה כה"א של בינה, ולכ"ל, שערכו המספרי, חמישים, מתאים לחמישים שערי בינה.

והיונים הנ"ל הם בחי' חכמה דקליפה⁸⁷ חכמות חיצוניות כמו פילסופיא. שבזמן⁸⁸ ההוא היו פילסופים המכחישיי [המכחישים] בנבואה.

היונים האמורים הם בחינת חכמה של קליפה: חכמות חיצוניות, כגון פילוסופיה. כי בזמן ההוא היו פילוסופים שכפרו בנבואה.

היונים מסמלים את החכמה של הקליפה, חכמה חיצונית כגון פילוסופיה. באותה תקופה היו פילוסופים שכפרו בנבואה.

28 ולכן טמאו כל השמנים⁸⁹ של בחי' חכמה שבקדושה שרצו להשכיחם תורתך⁹⁰ כו' ונעשה נס ע"י פך של שמן שהי' [שהיה] מונח בחותמו של כה"ג [כהן גדול] דיקנא דכהנא רבא חסד עליון בהעלות אהרן את הנרות⁹¹ אהרן שושבינא דמטרוניתא⁹²

לכן טמאו את כל השמנים, [את השמנים] של בחינת החכמה שבקדושה, שכן ביקשו "להשכיחם תורתך" וכו'. והנס נעשה באמצעות פך שמן שהיה מונח בחותמו של הכהן הגדול — "דיקנא דכהנא רבא", חסד עליון; "בהעלות אהרן את הנרות" — אהרן, "שושבינא דמטרוניתא".

היונים טמאו את השמנים, את החכמה שבקדושה, כמטרה לגרום לישראל לשכוח את התורה, כפי שנאמר בתפילת חנוכה: "להשכיחם תורתך". הנס התרחש באמצעות פך שנחתם בחותמו של הכהן הגדול, המייצג את החסד העליון: אהרן, שהדליק את הנרות ונקרא "שושבינא דמטרוניתא" — המלווה של המלכה, השכינה.

שהיא אהבה הבאה מלמעלה באתעדלי"ע [באתערותא דלעילא] וממנו הדליקו כל החי' ימים שהם המחשבה וז' המדות שתהיינה מאירות באור האהבה הבאה מלמעלה כלי אתעדלי"ת [אתערותא דלתתא] והיא מבחי' וי"ו בתוספת וי"ו העליונה שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות:⁹³

זוהי אהבה הבאה מלמעלה, מכוח אתערותא דלעילא. ממנה הדליקו בכל שמונת הימים, שהם המחשבה ושבע המדות, כדי שיאירו באור האהבה הבאה מלמעלה, כלי אתערותא דלתתא. והיא מבחינת וי"ו, בתוספת וי"ו העליונה, [מדרגה] שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות.

חסדו של אהרן הוא אהבה הבאה מלמעלה, הניתנת ללא התערורות מלמטה. מאותו פך הדליקו במשך כל שמונת הימים, כנגד המחשבה ושבע המדות, כדי שכולן יאירו באהבה העליונה הזאת, הבאה מבחינת "והוי", בתוספת וי"ו, הרחק למעלה מן העולמות המסודרים.

בעבודה

האדם צריך להכניס "שמן" לעבודתו: ללמוד תורה ביראה של מתן תורה, ולהתפלל בשקט ובביטול, כדי ששלהבת הנפש האלקית תאחז בנפש הבהמית ותהפוך אותה. האור צריך להימשך באמצעות מאמציו שלו, "רוח אייתי רוח ואמשיך רוח", ובדורות המאוחרים הדבר דורש יגיעה רבה של הנפש והגוף. כאשר הנר שלו נראה חשוך, הוי"ה העליונה מאירה את החשכה בהתעוררות מלמעלה, כפי שמראים נרות החנוכה.

שאלות לשיחה

1. מדוע האור הלבן בא מן השמן והאור הכהה מן הפתילה, וכיצד שני האורות מקבילים לשני סוגי האהבה?
2. מה ההבדל בין "יחיד חי העולמים מלך" ובין "מלך יחיד חי העולמים", ומדוע המדרגה הנעלית ביותר מתגלה דווקא בעולם הגשמי?
3. כיצד יכולה הנפש הבהמית, הנמצאת במקום נמוך כל כך, לעורר חסד גדול מזה של סדר העולמות?
4. מדוע יש ללמוד תורה ביראה של מתן תורה, וכיצד תפילת שמונה עשרה בלחש מבטאת את אותו "שמן"?
5. מה מלמד פך השמן החתום בחותמו של כהן גדול על דורות שבהם הנר שלהם עמום?

מקורות והפניות

הערות

באוה"ת שיט, ב מציין לפע"ח שער השבת ספ"ד. ובמשנת חסידים מסכת תוספת שבת פ"ג, ע"ש.

פסקה 2

5 דברים — נהורא אוכמא

תיקוני זהר מדבר על "שלושת צבעי הנר". הערת קה"ת מפנה לשם בקשר לצבעי הלהבה המתוארים כאן.

Tikkunei Zohar, Tikkun 6 תקו"ז תיקון ו

הערת קה"ת

ראה תי"ז תי"ו ע"י יח, א תלת גווינין דשרגא. אוה"ת נח עא, ב.

פסקה 3

6 וכי לאורה הוא צריך

התלמוד שואל אם ה' זקוק לאורה של המנורה, שהרי ישראל הלכו במדבר ארבעים שנה לאורו, ומשיב שזו עדות לכל הבאים לעולם שהשכינה שורה על ישראל.

Shabbat 22b:2 שבת כ"ב ב:ב

מתיב רב שש"ת: "מחוץ לפרוכת העדות יצורה", וכי לאורה הוא צריך? והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו! אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בן ישראל. מאי עדות? אמר רב: זו נר מערכי שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. והא הכא בין דקביעי גרות, לא סגיגא דלא משקל ואדלוקי. קשיא בין למאן דאמר משום בזוי מצוה, ובין למאן דאמר משום אכחוש מצוה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Menachot 86b:5-7 מנחות פ"ו ב:הי-ז

(ויקרא כד, ב) צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך אמר רבי שמואל בר נחמני אליך ולא לי לא לאורה אני צריך: שלחן בצפון ומנורה בדרום אמר ר' זריקא אמר ר' אלעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך (מלכים א ו, ד) ויעש לבית חלוני שקופים אטומים

תנא שקופין [מכפנים] ואטומים [מבחוץ] לא לאורה אני צריך

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

שבת כב, ב. מנחות פו, ב.

פסקה 4

7 כי זלעז"ז עשה

קהלת מייעץ ליהנות ביום הטוב ולהתבונן ביום הרע, שכן ה' עשה "זה לעומת זה" — טוב לצד רע. אדמו"ר הזקן לומד מכך את העיקרון שהקדושה וההפך ממנה נבראו זו כנגד זו, ולכן לנפש הבהמית יש עשרה כוחות המקבילים לעשרת הכוחות של הנפש האלקית. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז:י"ד

ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה גם את־זה לעֲמִיתֵהוּ עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דְּבַרְתָּ שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוֹמָה:

פסקה 1

1 כי אתה נרי

ההערה מציינת כי הנחה של מאמר זה נדפסה שם, ומייחסת אותה, בסימן שאלה, לאדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי (?) בסה"מ תקס"ח ע' תרמג. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר ז"ע. המאמר עם הגהות בבזך 1135 בגוכתי"ק הצ"צ רשום "שבת חנוכה תקס"ח" (וכנראה שכת"י זה הגי' הצ"צ וממנו נדפס בתו"א, בגוכתי"ק נמצאים כמה הגהות בפנים שלא נדפסו בתו"א, וכמה הגהות בגוכתי"ק על צדי העמודים שנדפסו כאן). ראה גם ד"ה יונתני תר"מ סעי' ד. וראה פלח הרמון שמות ע' דש.

2 כי אתה נרי ה'

שירת התודה של דוד ביום שבו הציל אותו ה' מכל אויביו ומשואל: "כי אתה נירי ה' וה' יגיה חשכ"י" — ה' הוא אורו בכל שעה חשוכה. החזרה הכפולה על שם הו"י בפסוק הזה היא השאלה שעליה משיב המאמר כולו.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה נִירִי ה' וְה' יִגִּיֶה חֹשֶׁכִּי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Psalms 18:29 תהילים י"ח:כ"ט

כִּי־אֶתָּה תֹאדִיר נִרִי ה' אֶלְלִי יִגִּיֶה חֹשֶׁכִּי:

For Thou dost light my lamp; the L-RD my G-d doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-ב כב, כט. ראה בסה"מ תקס"ח כרך ב ע' תתסח בהערה לע' תרמג שבכמה כתי"י נוסף כאן תי' תאיר (כי אתה תאיר נרי ה' וה' יגיה חשכ"י) והוא צירוף מבי' פסוקים דשמואל-ב, ועי'פ תהלים יח, כט. וראה באוה"ת בראשית ע' שמש, ב.

3 נר ה' נשמת אדם

משלו של שלמה: "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן": ה' רואה אל תוך האדם דרך נשמתו, המשמשת לו כנר. אדמו"ר הזקן מדייק במילה "נר": הנשמה היא נר שבו משתקפות ארבע אותיות שם הו"י. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 20:27 משלי כ:כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חָפֵשׂ כָּל־חֲדָרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

4 שכל הארבעה אותיות דשם הו"י מרומזות בנר

אור התורה מביא שם את פרע עץ חיים, שער השבת, סוף פרק ד', כמקור לכך שארבע אותיות השם רמוזות בנר.

הערת קה"ת

praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O [A Psalm of]
 .King; And I will bless Thy name for ever and ever
 Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
 הערת קה"ת
 תהלים קמה, א.

12 ויש בזה ב' פירושים

ההערה מפנה לשם לשני הפירושים של "ארוממך".
 הערת קה"ת
 ראה גם סידור עם דא"ח מו, ב ואילך. פיה"מ לאדה"א קח, ג ואילך. אוה"ת
 בראשית כרך ז תתשצט, א. סה"מ תרי"ט ע"ס.

פסקה 7

13 פי אלקי מלשון אלי הארץ

בנוכדנצר הגלה את המלך יהויכין לכבל יחד עם בני ביתו ועם "אילי
 הארץ", כלומר נכבדיה. מן השימוש הזה במילה "אילי" במשמעות
 "גיבורים" מסיק אדמו"ר הזקן ש"אלקי" מורה על כוח. (בהקשר:
 (Steinsaltz Tanakh

II Kings 24:15 מלכים ב כ"ד:ט"ו

Ezekiel 17:13 יחזקאל י"ז:י"ג

וַיִּקַּח מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַיִּכְרֹת אֹתוֹ וַיָּבֵא אֹתוֹ בָּאֶלֶה וְאֶת־אֵילֵי הָאֶרֶץ
 לְקַח:

and he took of the seed royal, and made a covenant with
 him, and brought him under an oath, and the mighty of the
 ;land he took away

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
 מלכים-ב כד, טו. יחזקאל יז, יג. וראה באוה"ת פ' יתרו ע' תשנא "ויש לפרש
 לרומם בחי" אלקי המלך שהוא הכח שבבחי" ממכ"ע לבחי" אל עליון כח
 הסוכ"ע" ע"ש. וראה ביהל אור במילואים ע' תרסח. ובאוה"ת פ' ראה ע'
 תשפב. ובד"ה נר חנוכה תשי"ג.

14 שהוא לי כח

בנוסח זה נאמר כי זהו כוחו של האור האלוהי המביא את כל הנבראים מאין
 ליש, כפי שמתבטא בביטוי "לאלהי האלהים": מקור הכוח של כל הכוחות
 הנקראים אלקים, המלאכים המכונים "בני אלקים".

הערת קה"ת

"שהוא כח אור אלקי המהווה כל הנמצאים כו' מאין ליש וכמ"ש לאלקי
 האלקים שהוא בחי" כח ומקור לכל הכוחות האלקים שהן הן המלאכים שנק'
 בני אלקים כנודע" — סה"מ תקס"ח ח"ב ע' תרמד.

פסקה 8

15 מלכותך מכ"ע

"מלכותך מלכות כל עולמים". אדמו"ר הזקן מסיק שכל העולמות קיימים
 מכוח מלכותו של ה' בלבד.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מְלֻכּוֹתֶךָ מְלֻכּוֹת כָּל־עֲלָמִים וּמִמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion
 .endureth throughout all generations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity
 consider; G-d hath made even the one as well as the other, to
 .the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 אשר שלט האדם באדם

קהלת מתאר את "עת אשר שלט האדם באדם" לרעתו: אדם אחד שולט
 באדם אחר. אדמו"ר הזקן מפרש את שני ה"אנשים" כשתי הנפשות שבתוך
 אדם אחד, שלכל אחת מהן עשרת כוחותיה, והן נאבקות על השליטה.
 (הקשר: (Steinsaltz Tanakh

Ecclesiastes 8:9 קהלת ח:ט

אֶת־כָּל־זֶה רָאִיתִי וְנָתַתִּי אֶת־לְבִי לְכָל־מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה תַּחַת הַשָּׁמַשׁ
 עַת אֲשֶׁר שָׁלַט הָאָדָם בָּאָדָם לְרַע לוֹ:

All this have I seen, even applied my heart thereto, whatever
 the work that is done under the sun; what time one man had
 .power over another to his hurt

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ח, ט.

פסקה 5

9 ולאם מלאם יאמץ

ה' אמר לרבקה (רבקה) ששני עמים היו ברחמה, ויולאם מלאם יאמץ".
 המאמר מיישם זאת על המאבק הפנימי בין נפש האלקית לנפש הבהמית.

Genesis 25:23 בראשית כ"ה:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבֶטְנֶךָ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֹאִם מְלֹאִם
 יֵאָמֵץ וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר:

And the L-RD said unto her: Two nations are in thy womb,
 And two peoples shall be separated from thy bowels; And the
 one people shall be stronger than the other people; And the
 .elder shall serve the younger

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כה, כג.

פסקה 6

10 הנה כתיב ארוממך

בהערה נאמר שקטע מכאן מצוטט באור התורה על יתרו ואתחנן, וכן מצוין
 אור התורה על תרומה.

הערת קה"ת

קטע מכאן מובא באוה"ת יתרו ע'תשנא. פ' ואתחנן ע' עא. יהל אור ע' תעה.
 סה"מ תרל"ג כרך א ע' עא. וראה סידור עם דא"ח מו, סע"ב ואילך. ובארוכה
 בפירוש המלות לכ"ק אדה"א קח, ג ואילך. אוה"ת פ' תרומה ע' אישפא.
 בלקו"ת ראה כט, ד. שמע"צ פט, ד. מציין לכאן. לקמן קיד, א מפרש באופן
 אחר ע"ש שמציין לכאן.

11 ארוממך אלקי המלך

דוד פותח את תהילים 145: "ארוממך אלקי המלך ואברכה שמך לעולם
 ועד", שיר תהילה. המאמר מפרש את "ארוממך" בשני כיוונים, ומסביר
 ש"אלקי" ו"המלך" הם מדרגות בכוח האלוהי.

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה:א'

תְּהַלֵּה לַדּוֹד אֲרֹמְמֶךָ אֱלֹהֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶבְרַכְּךָ שְׁמֶךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the
glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יב.

18 ואהבת את ה' אלקיך

משה אומר לישראל בקריאת שמע: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך".
המאמר מזהה את מושא האהבה הזאת עם אור אין סוף עצמו, שלמעלה
מהארת המלכות.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 בכל לבבך בשני יצריך

המשנה מפרשת את "בכל לבבך" כ"בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע". כאן
הכוונה היא שאהבת ה' מכניעה גם את היצר הרע.

Mishnah Berakhot 9:5 משנה ברכות ט:ה

חֲבִיב אָדָם לָרָעָה עַל הָרָעָה כְּשֶׁשָׁהוּ מְבָרָךְ עַל הַטּוֹבָה, שְׁנֶאֱמַר (דברים
ו) וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. בְּכָל לִבְּךָ,
בְּשֵׁנֵי יִצְרֶיךָ, בִּיצֵר טוֹב וּבִיצֵר רָע. וּבְכָל נַפְשְׁךָ, אֲפִלוּ הוּא נוֹטֵל אֶת
נַפְשְׁךָ. וּבְכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְמוֹנֶךָ. דָּבָר אֲחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל מְדָה וּמְדָה
שְׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיִי מוֹדָה לוֹ בְּמֵאד מְאֹד. לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד
שֹׁעַר הַמְּזֻרָח, שְׁהוּא מְכֻנֶּה בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים. לֹא יִכְנֹס לְהֵר הַבֵּית
בְּמִקְלוֹ, וּבְמַנְעֵלוֹ, ...

One must bless [G-d] for the evil in the same way as one
blesses for the good, as it says, "And you shall love the L-rd
your G-d with all your heart, with all your soul and with all
your might" (Deuteronomy 6:5). "With all your heart," with
your two impulses, the evil impulse as well as the good im-
pulse. "With all your soul" even though he takes your soul
[life] away from you. "With all your might" with all your
money. Another explanation, "With all your might" whatever
... treatment

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-
BY)

20 מי לי בשמים

אסף אומר שאין לו איש בשמים, ושמלכד ה' אינו חפץ בדבר בארץ. הדברים
מתארים מצב שבו האדם אינו רוצה דבר מלבדו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חֲפָצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

21 ארוממך ממטה למעלה

אור התורה (Or HaTorah) מסביר שהרוממות כלפי מעלה היא הזיו,
כביכול, העולה אל מקורו ונכלל בעצמותו של ה'.

הערת קה"ת

16 שויה ולא ממהות — מלכותו כו

ההערה מונה את כתבי־היד האוטוגרפי הזה, שממנו שרד רק חלק מהמאמר,
יחד עם Buch 1223, ככתבי היד שבהם נוספה כאן הגהה משנת תקצ"ה
(1834-35).

הערת קה"ת

בבוכ 1135 גוכתי"ק הצ"צ (רק חלק מהמאמר והשאר חסר) ובבוכ 1223
גיתוסף הגה"ה משנת תקצ"ה: "והנה מה שנק' אלקי שהוא מלשון אילי
הארץ וגם לשון אלקים כפשוטו, הענין הוא כי הנה פ"י כח ואור וחיות הנוי
תמיד בסי הקבלה, ולכאורה הוכפל לשון ללא צורך, אמנם באמת אינו כן,
והענין כי הנה ענין הכח הוא ענין גילוי ההעלם הוא כמשל הכח שביד האדם
לזרוק את האבן שהאבן הוא דומם וטבעו ליפול למטה וע"י כח הזורק נישא
באוויר היפוך טבעו האבן, והנה הכח הזה שיש ביד האדם לזרוק האבן, והנה
הכח הזה כשלא זרקו עדיין הרי ה"י הכח הזה בהעלם רק אחר שיצא אל
הגילוי לזרוק האבן ממש אז נראה לעין כל שהכח מתגלה שהרי נושאו את
האבן ביד זריקתו באוויר נגד טבעו האבן ישאר, וגילוי זה של הכח שביד מן
העלם אל הגילוי ברצון האדם תליא ואם יומשך בהעלם וגם איך וכמה יהי
הגילוי הכח, ועד"ו נקי בשמים ממעל כו', ע"כ שבח מעשי ידך שנמשל האור
והחיות האלקים הנמשך ממנו ית' בכללות העולם בש' מעשי ידך, שהוא
כמשל גילוי הכח שביד האדם כו', ומוזה נבראו העולמות מאין המוחלט ליש
היפך הטבע, וגם עוד זאת כמו שע"י אצבעות היד מתחזק הכח לרוב מיני
כחות לכתוב או לצייר או לזרוק כו', כן הן ריבוי מיני כחות לאין קץ
נמשכים מבחי' ממכ"ע לבחי' פשוט"ד ולכן נקי שם אלקים לשון רבים
כמ"ש אלקים קדושים ע"ש ריבוי התחלקות החיות, וכמו שיש גילוי כח מיד
האדם לפעמים רק חיצוני הכח לזרוק ולהגביה דבר קטן שאין צריך לזה
פנימי כוחו כלל ולפעמים יש גילוי פנימי כוחו כו', וגם לפעמים מתלבש
השכל בכח המעשה כמו לכתוב ולצייר ולפעמים הוא רק גילוי כח זה לבד
כלי התלבשות השכל בו וכמו בכח הזריקה כו' כך בכח המהוה הצומח
והדומ"מ ע"כ יש כמה מיני המשכות כחות אלקים וכללות העולם פנימיות
וחיצוניות, והתלבשות השכל בכח זה כמו בכח המהוה הנפש השכלית
משא"כ בכח המהוה נפש הצומח והדומם כו', וכן בהתחלקות עולמות
עליונים ש"י עולמות לכל צדיק כו', וע"כ נמשל לכח דוקא כי כל בחי' ריבוי
המשכות אליו מובן עד"מ מהשמש כו' הכח שביד כו' ולא יובן כ"כ למשל
המשכה האור מהשמש ואין שייך בו ריבוי התחלקות כ"כ, וזהו אלקים לשון
כח, אך הוא ג"כ כפשוטי לשון אלקות שגילוי הכח שלמעלה אינו כמשל
גילוי הכח שבאדם, שהאדם מתפעל ע"י ומתיגע עד שמניח ויחזיר לאיתנו,
משא"כ למעלה כתיב כי אני הו"י לא שנית שאין בו שום שינוי והתפעלות
ע"י המשכות וגילוי כח הנייל מההעלם אל הגילוי והיינו לפי שגילוי זה הוא
דוקא רק הארה בעלמא, כמשל האור הנמשך מהשמש כו' שהוא רק מבחי'
מלכות, מה שנק' מלך על עם והתנשאות זו היא חיותם וקיומם וזהו רק
הארה ולא גילוי מהות ועצמות המלך וע"כ גילוי בחי' זו אין פועל שום
שינוי כו', או שלא תמשך ולא כמשל האור מהשמש שנמשך ממילא כו', וזהו
אלקי לשון אלקות כפשוטו לומר שכן זה הוא אלקות שלמעלה מהשגת
האדם ולא כמשל הכח מהאדם כו'.

פסוקה 9

17 להודיע לבני האדם

דוד: היודעים את גדולת ה' צריכים להודיע "לבני האדם גבורותיו וכבוד
הדר מלכותו". אדמו"ר הזקן מפרש את "גבורותיו" — גבורות, כלומר
הגבלות — כצמצומים שבאמצעותם מתגלה כבוד המלכות.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתוֹ:

אוה"ת בראשית שכ, ב "והיינו שיהי היו עד"מ עולה למקורו כמו שהוא כלול בעצמותו". ראה ספר המאמרים ת"ש ע' 100.

22 (וע' בזה ורא דכ"ח סע"ב)

אור התורה מצטט שם את הקטע מהזוהר: "להעלותה אל האור העליון... כך שהאור התחתון מאיר תמיד באור העליון", ומסביר אותו.

הערת קה"ת

"ולאעלאה ל"י לנהורא עילאה כו' ויתנהיר תדיר נהורא תתאה בנהורא עילאה" כן מעתיק באוה"ת שכא, ב לשון הזהר, וע"ש הביאור.

23 פעם אומרים

ההערה מפנה לשם בעניין שני הסדרים של "יחיד חי העולמים מלך".

הערת קה"ת

ראה ד"ה בכ"ה בכסלו תר"ס ע' עב. ספר המאמרים תש"ג ד"ה יו"ט של ר"ה ע' 6.

24 ופעם אומרים מלך יחיד חי העולמים

ההערה מפנה לשם בעניין הסדר "מלך יחיד חי העולמים".

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ט ע' קפה. דרך מצותיך ד"ה ואולם חי אני פ"ג קעה, ב. ובמ"מ לשם בתחלת המאמר. חלק מהמאמר נעתק בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב. באוה"ת ויקהל ע' ביקנא — מציין לכאן.

25 המשכת הרומומות מלמעלמ"ט

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ביחל אור ע' תקלח.

פסקה 10

26 נעוץ תחלתו בסופן

ספר יצירה אומר שעשר הספירות "נעוץ סופן בתחילתו ותחילתו בסופן כשלהבת קשורה בגחלת". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר מדוע דווקא בעולם התחתון מתגלה הדרגה הגבוהה ביותר.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א"י

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתו ותחלתו בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

פסקה 11

27 והיו הדברים האלה

משה לישראל: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך". בפשוט, משה הוא המצווה; המאמר מפרש את המילה "מצוך" (metzavecha, "מצווה אותך") במשמעות של חיבור, של המשכת אור אין סוף עצמו, ואת "היום" — כעולם העשייה הזה. (הקשר: Steinsaltz (Tanakh

Deuteronomy 6:6 דברים ו:ו

והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ו.

28 היום לעשותם

התלמוד מפרש את "היום לעשותם" כ"היום לעשותם ולא למחר לעשותם; למחר לקבל שכרם". אדמו"ר הזקן מדגיש שהאור האלוקי מתגלה באמצעות העשייה בעולם הזה.

Eruvin 22a:5-6 עירובין כ"ב א:ה-ו

והיינו דאמר רבי יהושע בן לוי: מאי דכתיב "אשר אנכי מצוך היום לעשותם", "היום לעשותם" — ולא למחר לעשותם, "היום לעשותם" — למחר לקבל שכרם. אמר רבי חגי, ואיתימא רבי שמואל בר נחמני: מאי דכתיב "אך אפים"? "אך אף" מבני לקה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין כב, א.

29 היום לעשותם

הפסוק "אשר אנכי מצוך היום לעשותם", שעליו מבוססת הוראת התלמוד כ"עירובין".

Deuteronomy 7:11 דברים ז:יא

ושמרת את המצוה ואת החקים ואת המשפטים אשר אנכי מצוך היום לעשותם:

Thou shalt therefore keep the commandment, and the statutes, and the ordinances, which I command thee this day, to do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 12

30 וע"י התאחזותו בדבר גשמי נתהווה גילוי אור

אור התורה מעיר שבעולם הזה דווקא בחינת "יחיד" (כתר) מתחברת עם "מלך" (מלכות), שלא בדרך השתלשלות. משום כך הדבר נמשל ללהבה הנאחזת בפתילה, שבה אור גדול נאחז בחשכת הפתילה. לסיום, "המנורה" היא תוספת אור במלכות: "יחיד, חי העולמים, מלך".

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית שכא, ב מציין ע"ז: "ור"ל שבעוה"ז דוקא מחברים בחי יחיד שהוא הכתר עם בחי מלך שהוא המלך, וזהו שלא בדרך השתלשלות ע"כ נמשל אל אחיות האור בפתילה שבבחי החשך שהוא הפתילה נאחז ונתגלה אור גדול, וכך הו"ע המשכת בחי יחיד בבחי מלך. . נמצא המכוון מזה דבחי נר זהו"ע מה שנמשך תוס' וריבוי אור במלך היינו בחי יחיד חי העולמים מלך" עכ"ל שם.

31 ורוח אייתי רוח

הזוהר מלמד שרוח מלמטה מביאה וממשיכה רוח מלמעלה. כאן הוא מסביר מדוע יש להמשיך את האור האלוקי באמצעות עבודתו של האדם עצמו.

Zohar II, 162b זח"ב קסב, ב

הערת קה"ת

זח"ב קסב, ב.

32 אם ישים אליו לבו

אליהוא אומר לאיוב שלה: אין צורך לעשות עוול לאיש: אילו שם את לבו אל אדם, היה פשוט אוסף אליו את רוחו ואת נשמתו, והאדם היה מת.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 דמות כבוד ה'

חזון המרכבה של יחזקאל מסתיים במילים "הוא מראה דמות כבוד ה'", והוא נופל על פניו. המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את סדר ההשתלשלות, הקיים רק מנקודת מבטם של הנבראים.

Ezekiel 1:28 יחזקאל א':כ"ח

כַּמְרָאָה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּעֲנַן בַּיּוֹם הַהוּא כִּן מְרָאָה הַנֶּגֶז סָבִיב הוּא מְרָאָה דְּמוּת כְּבוֹד־ה' וְאֶרְאָהָ וְאֶפְלַע עַל-פְּנֵי וְאֶשְׁמַע קוֹל מְדַבֵּר:

As the appearance of the bow that is in the cloud in the day of rain, so was the appearance of the brightness round about. This was the appearance of the likeness of the glory of the L-RD. And when I saw it, I fell upon my face, and I heard a voice of one that spoke.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 בצלם אלקים

האדם נברא "בצלם אלקים". כאן "צלם" הוא אמיתות אחדותו של ה', השווה בעולמות העליונים והתחתונים.

Genesis 1:27 בראשית א':כ"ז

וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d created He him; male and female created He them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 אמת ה' לעולם

בעל המזמור קורא לעמים להלל את ה': "כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם". במוכח הפשוט, "לעולם" פירושו "לנצח"; המאמר מפרש זאת כ"אל העולם".

Psalms 117:2 תהילים קי"ז:ב

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ וְאֱמֻת־ה' לְעוֹלָם הַלְלוּ־קָה:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD endureth for ever. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 14

40 כי גבר עלינו חסדו

"כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם". המאמר קורא את המחצית הראשונה כדרך שבה מושגת המחצית השנייה: התעצמות של חסד ממשיכה את אמת הוי" אל העולם.

Psalms 117:2 תהילים קי"ז:ב

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ וְאֱמֻת־ה' לְעוֹלָם הַלְלוּ־קָה:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD endureth for ever. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיז, ב.

41 לפני מלך מלך

התורה מונה את "וואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". בקבלה, מלכים אלה, שמלכו ומתו, הם עולם התורה;

המאמר קורא את הדברים בכיוון ההפוך: אדם ששם את לבו אל ה' אוסף אליו את רוחו ואת נשמתו שלו — רוח מלמטה שממשיכה רוח מלמעלה. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אִם־יִשִּׁים אֱלֹוֹ לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֲלֹו יֶאֱסֹף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

פסוקה 13

33 להדליק ולהמשיך האור

אור התורה מציין שהברכה אומרת "להדליק" ולא בלשון התורה "בהעלותך": נר המקדש, כמו נר שבת, הוא "ארוממך" מלמטה למעלה, ואילו נר חנוכה הוא "ארוממך" מלמעלה למטה, ולכן הברכה אומרת "להדליק".

הערת קה"ת

ראה באוה"ת שם שכב, א הדיק בלשון הברכה שמברכין להדליק ולא כמ"ש בהעלותך "כי נר דהיכל דוגמת נר שבת ארוממך מלמטלמ"ע ונר חנוכה דוגמת ארוממך מלמעלמ"ט, ע"כ נאמר להדליק", ע"ש.

34 קרוב ה' לכל קוראיו

דוד, בתהילים קמ"ה: "קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת": ה' קרוב לכל מי שפונה אליו בכנות. המאמר מפרש את הקריאה "באמת" כהמשכת "אמת הוי"ה אל העולם. (בהקשר: תנ"ך שטיינזולץ)

Psalms 145:18 תהילים קמ"ה:י"ח

קִרְבּוֹ ה' לְכָל־קֹרְאָיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאוּהוּ בִּאֱמֻת:

The L-RD is nigh unto all them that call upon Him, To all that call upon Him in truth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יח.

35 כחשיכי כאורה

"כחשיכה כאורה" לפני ה'. כאן הביטוי מבטא שהעליונים והתחתונים שווים לפניו.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁה מִפְּנֵי וְלֵילָה כִּי־אֵין כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 כדמותנו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". המאמר מפרש את "כדמותנו" כסדר ההשתלשלות של העולמות, ואת "בצלמנו" כאמיתות אחדותו של ה'.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ:

And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth.'

46 יחוד קובה"ו כמ"ש בתניא פמ"א בהג"ה

הטקסט עצמו מפנה להגהה בפרק מ"א בתניא, העוסקת בייחוד של הקדוש ברוך הוא ושכינתו.

Tanya, Likkutei Amarim 41 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ"א

47 שמן משחת קדש

ה' אומר למשה לומר לישראל: "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם" (shemen mishchas kodesh), השמן למשיחת המשכן והכהנים. אדמו"ר הזקן קורא את "קדש" (kodesh) כחכמה, ולכן השמן הקדוש רומז לתורה.

Exodus 30:31 שמות ל:ל"א

וְאֵלֶיךָ יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִּי לְדִרְתֶּיכֶם:

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying:
This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

48 בכל הדברים יש שמן ואפי' באבנים

במאמר הקודם, השמן הוא ברור הנשמה השכלית מתוך נוגה, שמקורה בעולם התווה; כשהוא נמשך בעקבות פתילת הנפש האלקית, הוא הופך לאור — האהבה הגדולה של "בכל מאדך". הפתילה שם היא המצווה, שגם החפצים הגשמיים שבה באים מתוהו.

הערת קה"ת

לעיל לט, ד. בתקס"ח ע' תרמו מביא רא"י: "וכמ"ש ושמן מחלמיש צור כי בחי' שמן הוא בחי' פנימיות כל דבר נמצא והוא בכל הנמצאים כולן כו' וכמ"ש בפרדס": "וכמ"ש כולם בחכמה.

49 כולם בחכמה עשית

בעל המזמור מתפעל מהבריאה: "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית". אדמו"ר הזקן מסיק שחכמה, ה"שמן", מצויה בתוך כל נברא. (הקשר: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־ם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou
.made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 16

50 להיות נגדו תמיד

דוד: "ישוית ה' לנגדי תמיד כי מימיני בל אמוט". המאמר מהדהד את הפסוק ביחס להתגלות ה' שנותרת ניצבת לפני האדם תמיד.

Psalms 16:8 תהילים ט"ז:ח

שְׁוִי־תִי ה' לְנִגְדִי תָמִיד כִּי מִיְמִינִי בְּלֹא־אֲמוּט:

I have set the L-RD always before me; Surely He is at my
right hand, I shall not be moved

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 שהיא בחי' יראה עלאה

אור התורה (Or HaTorah) מציין שמאמר זה והביאור שלו מסבירים את היראה העליונה כחכמה, שמעל לאהבה רבה, כפי שעושים רוב המאמרים וכפי שכתוב ב-Meorei Or (מאורי אור) (letter yud, §26). הוא דן גם

אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה כדי לציין את השורש הנעלה של הנפש הבהמית, שקדם לעולמות המסודרים.

Genesis 36:31 בראשית ל"ו:ל"א

וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֱדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מִלְכָּה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

And these are the kings that reigned in the land of Edom,
before there reigned any king over the children of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

42 וכמ"ש ב"מ"א מענין המאכל שעליו יחי' האדם

הקטע על פרשת בשלח שואל מדוע האדם זקוק ללחם בעוד הלחם אינו זקוק לאדם, ומשיב ששורש הפסוק "וחי בהם" הוא בנפש האלקית, המקבלת אור מן הניצוץ האלקי שבמאכל. הקטע ב-9d מתאר את התיקון כמערכת של כלים רבים ומעט אור, שבה המידות יכולות להתמזג משום שאינן באות בעוצמה רבה.

הערת קה"ת

ראה לעיל ט, ד. לקמן סה, ד. לקו"ט צו יג, ב ועוד.

43 יחיה האדם

משה מזכיר לישראל את המן: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם". המאמר מפנה להסבר שהמזון מקיים את האדם משום ששורשו גבוה יותר.

Deuteronomy 8:3 דברים ח:ג

וַיַּעַן וַיִּרְעַב וַיֹּאכְלֶה אֶת־הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא־יָדָעַתְּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעַךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יַחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּיהִי יַחְיֶה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth
.out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 להודיע לבני האדם גבורותיו

הפסוק שהובא לעיל, שבו "גבורות" (gevuros) נקראות כצמצומים שבאמצעותם מתגלה המלכות.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ וְכְבוֹד הָדָר מַלְכוּתוֹ:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the
glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 כי אתה נרי הוי'

פסוק הפתיחה של המאמר. כאן מזוהה "אתה נרי" עם החסד הגובר, המביא אור ללא צמצומים.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אַתָּה יָרִי ה' וְהִ' יִגִּיהַ חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten
my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

באגרת הקודש 18 (Iggeres HaKodesh), שבה אהבה בתענוגים באה לאחר היראה העליונה.

הערת קה"ת

"בד"ה כי אתה נרי [כאן] ובהביאור פי' כי יראה עילאה היא חכמה והיא למעלה מאהבה רבה וכן פי' ברוב הדרושים וכ"ה במא"א אות י' סכ"ו". אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרכד, ומציין שם לאגה"ק סי' יח ששם מבאר שבח"י אהבה בתענוגים באה אחר יראה עילאה כי דרכו של איש לחזור צריך לפרש אשר יראה עילאה זהו בינה ואהבה בתענוגים זהו אבא, ע"ש ובאוה"ת שה"ש כרך ב ע' תרטו. וראה בלקו"ת שה"ש טו, ג וז"ל שם "ועיין בפ' מקץ בבאור על פסוק כי אתה נרי שאהבה רבה היא בחינת ה' עילאה ויראה עילאה היא בחי' יוד כו".

52 אם אין חכמה אין יראה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ג מ"י.

53 אם אין חכמה אין יראה

"אם אין חכמה אין יראה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כיראה העילאה הנמשכת מן החכמה, הי"ד שבהור".

Pirkei Avot 3:17 משנה אבות ג:י"ז

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין יראה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין דעת, אין בינה. אם אין קמה, אין תורה. אם אין תורה, אין קמה. הוא ה"ה אומר, כל שחכמתו מרבה ממצעיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבים ושרשיו מעטים, והרוח ב"ה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ ...

Rabbi Elazar ben Azariah said: Where there is no Torah, there is no right conduct; where there is no right conduct, there is no Torah. Where there is no wisdom, there is no fear of G-d; where there is no fear of G-d, there is no wisdom. Where there is no understanding, there is no knowledge; where there is no knowledge, there is no understanding. Where there is no bread, there is no Torah; where there is no Torah, there is no bread. He used to say: one whose wisdom

...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

54 מה להלך באימה

התלמוד מלמד שיש ללמוד תורה כפי שניתנה בסני, "באימה וביראה". המאמר מבאר זאת מתוך היראה העילאה שבחכמת התורה.

Berakhot 22a:4 ברכות כ"ב א:ד'

דתנאי: "והודעתם לבניך ולבני בניך", וכתוב בתריה "יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב", מה להלך באימה וביראה ובקרת ובזע, אף כאן באימה וביראה ובקרת ובזע.

for there is a teaching: "Thou shalt make them known unto thy children and thy children's children" (Deut. iv. 9) and it continues, "The day that thou stoodest before the L-rd thy G-d in Horeb" (Deut. iv. 10) — as [the Israelites stood at Horeb] with dread and fear and trembling and shaking, so here [when teaching Torah] must it be with dread and fear and trembling and shaking.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות כב, א. ראה לעיל כא, ב ובמ"מ לשם.

פסוקה 18

55 ודברי אשר שמתני בפיו

בריתו של ה' עם בני ישראל השבים אליו: "רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיו לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרעך". המאמר משתמש בפסוק ביחס לדיבורו של ה' בפיו של מי שלומד תורה. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיו לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נט, כא.

56 ודברת בם

משה, בקריאת שמע: "ודברת בם" — דברי התורה — בבית ובדרך. המאמר מפרש את "בם" (מילולית: "בתוכם") כרמז להמשכת חכמה ויראה עילאה לתוך המילים הללו.

Deuteronomy 6:7 דברים ו:ז

ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ז.

פסוקה 19

57 בעדמם תרפינה כנפיהם

בחזונו של יחזקאל, כנפי המלאכים מרעישות כשהן נעות, אך "בעדמם תרפינה כנפיהן". המאמר מפרש את הדממה הזאת כשתיקה שבתפילה.

Ezekiel 1:24 יחזקאל א:כ"ד

ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול ישידי בלכתם קול המלה כקול מחנה בעמדם תרפינה כנפיהם:

And when they went, I heard the noise of their wings like the noise of great waters, like the voice of the Almighty, a noise of tumult like the noise of a host; when they stood, they let down their wings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, כד.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 נר הוי' נשמת אדם

”נר ה' נשמת אדם” — הנר שבו הוי' מלוכש.

Proverbs 20:27 משלי כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל־חַדְרֵי־בֶטֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 22

65 והוי"ה יגיה חשכי

המחצית השנייה של הפסוק הפותח, המוסברת כאן כבחינה עליונה יותר של הוי'.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה נִירִי ה' וְה' יִגִּיחַ חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 ה' אל רחום וחנון

כשעבר ה' לפני משה וגילה את שלוש עשרה מידות הרחמים, הוא הכריז: "ה' אל רחום וחנון". המאמר רואה בשם הכפול שתי בחינות של הוי'.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן וְאֶתָּה אֶרְכֶּה אֶפְיִי וְרַב־חֶסֶד וְאֵמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

67 פעם כתיב . . שבסדר ההשתלשלות

ההערה מפנה שם לשני הסדרים: "הוי' רחום וחנון" ו"חנון ורחום הוי'".

הערת קה"ת

ראה ד"ה חייב אדם לברך תרלי"ח פרק ד.

68 חנון ורחום ה'

"חנון ורחום ה'", כאשר המידות מופיעות לפני השם.

Psalms 111:4 תהילים קי"א:ד

זָכַר עֲשָׂה לְנִפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם ה'

He hath made a memorial for His wonderful works; The L-RD is gracious and full of compassion

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיא, ד. קמה, ח.

69 חנון ורחום הוי'

"חנון ורחום ה' ארך אפים וגדל חסד", שוב כשהמידות מופיעות לפני השם.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרְכָּה אֶפְיִי וּגְדֹל־חֶסֶד:

58 שו"ה עיני כבודו — והוא

בכתב היד כתוב "והיא", בלשון נקבה, במקום "והוא", כך שהמילים "היא בחינת הפתילה" מתייחסות במפורש ליראה, שם עצם בנקבה.

הערת קה"ת

בכת"י הנ"ל: והיא.

59 ולא למרות עיני כבודו

ישעיהו מוכיח את מי שדבריהם ומעשיהם "למרות עיני כבודו". המאמר משתמש בביטוי לתיאור היראה התחתונה, הפחד מלמרוד בה'.

Isaiah 3:8 ישעיהו ג:ח

כִּי כִשְׁלָה יְרוּשָׁלַם וַיהוָה נָפַל כִּי־לְשׁוֹנָם וּמַעַלְלֵיהֶם אֱלֹהֵי לְמֻרֹת עֵינֵי כְבוֹדוֹ:

For Jerusalem is ruined, And Judah is fallen; Because their tongue and their doings are against the L-RD, To provoke the eyes of His glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 20

60 ואהבת

"ואהבת את ה' אלקיך", דבריו של משה בקריאת שמע. ערכה של המילה "ואהבת" (414) שווה לפעמיים ערכה של המילה "אור" (207), כנגד שני אורות הלהבה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 ואהבת בגימטי ב"פ אור

ההערה מציינת שמקור הגימטריה הזאת הובא שם. הקטע הזה, מתוך מאמר מוקדם יותר של פרשה זו, מסביר את "יחיד, חי העולמים, מלך": "יחיד" הוא למעלה מ"אחד", וחיותם של כל העולמות נובעת מכך שהוא מלך עליהם.

הערת קה"ת

נסמן לעיל לב, ג.

62 אהבה בתענוגים

"מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים". בחסידות כך מכונה האהבה שבאה כמתנה מלמעלה.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז:ז

מַה־יִפִּית וּמַה־נְּעֻמַת אֲהַבָה בַּתְּעֻנוּגִים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

63 כי אתה נרי הוי'

פסוק הפתיחה, שחציו הראשון מוסבר כאן כארבע אותיות הוי' המרכיבות את נר הנשמה.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה נִירִי ה' וְה' יִגִּיחַ חֹשֶׁךְ:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

76 כי חפץ חסד הוא

דברי השבח החותמים של מיכה: "מי אל כמוך נושא עון ... לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא". כאן חפץ זה הוא המקור שממנו נמשכת הוי"ה של סדר ההשתלשלות. (הקשר: תנ"ך שטיינזלץ)

Micah 7:18 מיכה ז:י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נֹשֵׂא עוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחְלָתוֹ לֹא־יִחַזֵּק לְעַד אָפוֹ כִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth . . . in mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

77 ועמ"ש ע"פ ואתחנן אל ה'

ההערה מזהה את המאמר על "ואתחנן אל הוי"ה", שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין שני שמות הוי"ה, כמאמר שנדפס באור התורה.

הערת קה"ת

אוה"ת ואתחנן ע"פ.

78 וע"פ וירא ישראל

זהו המאמר על "וירא ישראל את ה' הגדולה", שאליו מפנה אדמו"ר הזקן בעניין שני שמות הוי"ה. הקטע מאותו עמוד משווה בין שמחה של הוללות, שמסתירה את אור ה' כמו קליפה, לבין שמחה הבאה מתוך עבודת ה'.

הערת קה"ת

לקמן סא, ד.

פסקה 25

79 עיקבא דמשיחא

המשנה מתארת את התקופה כ"בעקבות משיחא". אדמו"ר הזקן מכנה את נשמות התקופה הזאת "עקבים" — המדרגה שדורשת עמל רב כדי להתגבר על הרע.

Mishnah Sotah 9:15 משנה סוטה ט:ט"ו

... מְשַׁמֵּת רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, כֹּא גֹבִי וְרֵבּוֹ צְרוּת. מְשַׁמֵּת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צוּרְיָה, פֶּסֶק הָעֶשֶׂר מִן הַחֲכָמִים. מְשַׁמֵּת רַבִּי עֲקִיבָא, בְּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה. מְשַׁמֵּת רַבִּי הֲנִינָא בֶּן דּוּסָא, בְּטַל אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה. מְשַׁמֵּת רַבִּי יוֹסִי קְטָנוּתָא, פְּסָקוֹ חֲסִידִים. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ קְטָנוּתָא, שֶׁהָיָה קְטָנוּתוֹ שֶׁל חֲסִידִים. מְשַׁמֵּת רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכָּאי, בְּטַל זִיו הַחֲכָמָה. מְשַׁמֵּת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן, בְּטַל כְּבוֹד הַתּוֹרָה וּמִתָּה טְהֵרָה וּפְרִישוּת. מְשַׁמֵּת רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי, בְּטַל זִיו ...

When Rabbi Meir died, the composers of fables ceased. When Ben Azzai died, the diligent students [of Torah] ceased. When Ben Zoma died, the expounders ceased. When Rabbi Joshua died, goodness ceased from the world. When Rabban Shimon ben Gamaliel died, locusts come and troubles multiplied. When Rabbi Elazar ben Azaryah died, the sages ceased to be wealthy. When Rabbi Akiba died, the glory of the Torah ceased. When Rabbi Hanina ben Dosa died, men of wondrous deeds ceased. When Rabbi Yose ... Katnuta died, the pious men (hasidim) ceased and

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, .and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

70 והוי"ה . . על בחי הוי"ה ביותר עלינו

בהערה נאמר שבלקוטי תורה שם מובא בשם האידרא שהשם הראשון הוא בוי"א והשני בעתיק.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת פ' חקת נו, ג בשם האדרא דשם הראשון בוי"א והב' בעתיק ע"ש.

פסקה 23

71 הוי"ה רחום וחנון

במידות השלוש עשרה שם הוי"ה מופיע לפני "אל רחום וחנון". המאמר מזהה שם זה כהוי"ה שלמעלה מסדר ההשתלשלות.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, ;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

72 דלא מכל אלין מדות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה פתח אליהו.

73 דלא מכל אלין מדות איהו כלל

בתפילת אליהו שבהקדמת תיקוני זהר נאמר שהמידות מראות כיצד ה' מנהיג את העולם, ואילו הוא עצמו "ולאו מכל מדות כלל".

Tikkunei Zohar 17b:5-7 תקוני זוהר י"ז ב:ה-ז'

אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו דין. ולאו משפט ידיע' דאיהו רחמי ולאו מכל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון ויתחדשון מלין על ידך דהא רשותא אית לך (נ"א אתיהיב לך) לגלגא רזין טמירין על ידך מה דלא אתיהיב רשו לגלגא לשום בר נש עד כען. קם רבי שמעון פתח ואמר לך יי' הגדולה והגבורה וכו'

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

74 חנון ורחום הוי"

כאן המידות מופיעות לפני שם הוי"ה. המאמר מפרש זאת כהוי"ה של סדר ההשתלשלות, הנמשכת מחפצו של ה' בחסד.

Psalms 145:8 תהילים קמ"ה:ח'

חֲנוּן וְרַחוּם ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם וְגָדֹל־חֶסֶד:

The L-RD is gracious, and full of compassion; Slow to anger, .and of great mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

75 שו"ה המשכה — אך פי"ה . . דהיינו

בכתביהיד, המילים מ"המשכה" ועד "כלומר" מופיעות רק כך: "אך מבחי" חנון ורחום דהיינו".

הערת קה"ת

בהכת"י שם: אך מבחי" חנון ורחום דהיינו.

80 והוי"ה יגיה חשכי

המחצית השנייה של הפסוק הפותח, המיושמת כעת על החשכה שבדורות המאחרים.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כִּי־אֶתָּה נִירִי ה' וְה' יִגִּיחַ חֹשֶׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten
my darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 נר הוי"ה נשמת אדם

נר ה' נשמת אדם. בדורות המאחרים הנר הזה אינו מאיר מכוח עצמו.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֶר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל־חֲדָרֵי־כֶסֶן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the
inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 ולמענו למענו יעשה

ה' אומר: "למעני למעני אעשה". המאמר משתמש בביטוי המתאר אור שניתן מלמעלה, ולא אור שהושג מלמטה.

Isaiah 48:11 ישעיהו מ"ח:יא

לְמַעְנִי לְמַעְנִי אַעֲשֶׂה כִּי אֵיךְ יִחַל וּכְבוֹדִי לֹא־אֶתֶּן:

For Mine own sake, for Mine own sake, will I do it; For how
should it be profaned? And My glory will I not give to
another.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 כי חפץ חסד הוא

ה' "חפץ חסד" — זו הסיבה שהוי"ה העליונה מאירה גם במקום שאין בו אתערותא דלתתא.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עֹון וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׂאֲרֵית נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּק לְעַד
אָפוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And
passeth by the transgression of the remnant of His heritage?
He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth
in mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 והוי"ה . . שלמעלה מההשתלי יגיי חשכי

ההערה מפנה לשם לעיון בבחינת הוי"ה העליונה המאירה את החושך.

הערת קה"ת

ע' יהל אור ע' 96.

85 שנכנסו יונים להיכל

הסיפור שבתלמוד על חנוכה: כשנכנסו היוונים להיכל, טימאו את כל השמנים שבו. אדמו"ר הזקן מפרש את ההיכל כמוח ואת היוונים כחכמת הקליפה.

Shabbat 21b:10-11 שבת כ"א ב':י"א

מאי חנוכה? דתנו רבנן: כב"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא
למספד בהון ודלא להתענות בהון. ששנכנסו יונים להיכל טמאו כל
השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא
מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא
היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים.
לשנה אחת קבעום ונעשאו ימים טובים בהלל והודאה. תנן התם: גז
היוצא מתחת ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

86 היכל . . הי" כ"ל בגימטריא נשיב

בהגהת הצמח צדק שם מוסבר שהי"ה היא הה"א של בינה, מקורו של מה
שנקרא "כלי", ומובא הזהר על לך לך. כמו כן מצוטט ממאורי אור שהיכל
מציין את יסוד הנוקבא, בין אם של אמא ובין אם של הנוקבא התחתונה.

הערת קה"ת

נוכר בסה"מ תקס"ד ע' כו בהגהת הצ"צ וכ' שם: "היינו ה' דבינה שהיא מקור
דנשיב הנק' כל, והוא בזהר פ' לך צד"ב. וכ"כ במאורי אות ה"א סעיף יא
היכל נקי יסוד דנוקבא בין דאימא בין דנוק' תתאה" ע"ש.

87 והיונים הנ"ל הם בחי' חכמה דקליפה

מאמר מוקדם יותר אומר שהיוונים טימאו את השמנים בכוחה של חכמת
הקליפה, ולכן היה צורך להמשיך אור מלמעלה מהחכמה שבקדושה: פך
השמן שנחתם בחותמו של הכהן הגדול, "רב חסד". מכיון שהאור נמשך
מבחינה מקיפה, הוא מגיע גם לדורותינו, אף כשכית המקדש אינו קיים.
הקטע ההוא מפנה בהמשך למאמר זה, שבו הוי"ה הראשונה, בתוך
ההשתלשלות, היא "כי אתה נרי" — נרות המקדש.

הערת קה"ת

ראה לעיל לד, א. שערי אורה ד"ה כתיב כי אתה נרי פט"ז ואילך. לקו"ש
לפי תשא חכ"ו ע' 246.

88 שו"ה דקליפה — פילוסופיא שבזמן

כתב היד מוסיף "וכו", וגורס "ובזמן" (כו' ובזמן) במקום "שבזמן".

הערת קה"ת

בכתיב הנ"ל נוסף: כו' ובזמן.

89 טמאו כל השמנים

הגמרא מספרת שהיוונים טימאו את כל השמנים שבהיכל, ונמצא רק פך
אחד, חתום בחותמו של הכהן הגדול. כאן השמנים הם חכמה קדושה, והפך
החתום הוא אהבה שמקורה מלמעלה.

Shabbat 21b:10 שבת כ"א ב':י

מאי חנוכה? דתנו רבנן: כב"ה בכסליו יומי דחנוכה תמנא אינון דלא
למספד בהון ודלא להתענות בהון. ששנכנסו יונים להיכל טמאו כל
השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא
מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא

לעולם, והוא בחי' נהורא חיוורא כו', אך מצות נר חנוכה שתיקנו להדליק הנרות בפתח הסמוך לרה"י הוא להמשיך בחי' זו גם לנשמות הנמוכים בדורותינו אלה, והוא מבחי' והוי"ה יגיה חשכי, ועי' מ"ש במ"א ע"פ רני ושמי' איך יש גי' בחי' בעבודת ה', ולפעמים נק' כנס"י בשם בת ולפעמים כו', ומבואר שם בענין בחי' בת היינו שהוא בחי' מקבל, וזהו בחי' והוי"ה יגיה חשכי המבואר כאן שיש חושך המחשיך בנפשו עד שא"א לו לבא בעצמו לבחי' רצוא ומס"ג בק"ש, אע"פ שמתבונן ומבין בגדולת ה' וכי אליו יאתה למסור נפשו ורוחו ונשמתו ולמאוס בהבלי העולם עכ"ל אין לו כח המושך בפ"י לאהבה ורצון זה כו', והיינו מצד שהנשמות הם נמוכות במדרגה כנ"ל, אלא שאעפ"י בחי' והוי"ה יגיה חשכי וע"ז נאמר תתן אמת ליעקב שאין לו בחי' אמת מצד עצמו רק תתן אמת וכו' (משא"כ בנשמות הגבוהות נא' אשר יקראוהו באמת כמשל) שיבא לבחי' רצוא ומס"ג בק"ש, ולכן נק' בחי' זו בת שהוא בחי' מקבל האמת מלמעלה אבל מצד עצמו לית ל"י כו', ובחי' אחותי זהו נשמות גבוהות שנק' אחי ורעים למקום, והיינו מעלת בחי' הצדיקים שאמרו בנ"מ תורתו אומנתו ונק' תורתו וכמ"ש ובתורתו יהגה שנק' התורה על שמו ממש, א"כ אינו בחי' מקבל כי התורה שהוא תורתו נותנת בו הכח והעזו לבא לבחי' הנ"ל, וזהו והנה כי אתה נרי הוי"ה אתה היינו אותיות התורה מא' ועד תי"ו וכו', והוא בחי' ובתורתו יהגה כו', והנה מ"ש רני ושמי' בת וכו' היינו שלע"ל תתעלה הבחי' בת ביתר שאת ע"ש, והטעם מובן עפ"י מ"ש כאן דבחי' יגיה חשכי נמשך ממקום עליון יותר מבחי' הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות וכו', שהוא למעלה מבחי' כי אתה נרי הוי"ה כנ"ל באריכות, ולכן בחי' בת שהוא מקבל מבחי' זו תתעלה לע"ל לבחי' זו ממש שלמעלה מהשתלשלות. וזהו בית יעקב לכו ונלכה באור הוי", פ"י באור המאיר בשי' הוי"ה שאור זה הוא בחי' השם הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות וכו', אך איך ומה מקבל מבחי' זו בשם ה' שלמעלה מהשתלשלות הנה הוא ע"י הצדקה שנק' בשם זריעה זורע צדקות כמו שהצמיחה מכח הצומח שבארץ הוא מצמיח הרבה, והיינו מפני שיש בו בחי' א"ס ממאמר תדשא הארץ כו' להצמיח עד אין קץ כך הצדקה הוא בבחי' זריעה שיש בה בחי' כח א"ס בהעלם וכו', ופרט מעשה הצדקה שבלי צמצום כ"א בויתור רב לחוש על דל ואביון ביותר מיכולתו וכדפי' באגה"ק ע"פ חסדי ה' כי לא תמנו שכח בחי' צדקה וחסד זה הוא דוקא הממשיך מבחי' חסד עילאה שלמעלה מהשתלשלות כו' ע"ש הטיב. וגם ע"י סור מרע בל"ת וכל ד"ס שחמורם יותר מד"ת וזהו ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה, דהנה בתושב"כ יש פסיק טעמא בין שם הוי"ה שלמעלה מעלה מהשתלשלות וכו', והיינו שאינו נמשך כ"א ע"י התשובה, וע"ז אמרו במקום שבע"ת עומדים צד"ג א"א לעמוד לפי שע"י התשובה מעומקא דליבא בחילא יתיר בבחי' כלות הנפש שממשיך י"ג מדה"ר שהן מבחי' שם הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות, והנה מדברים סופרים בקיום מצות נר חנוכה הורו לנו שע"י קיום כל מצות עשה ול"ת דרבנן בסור מרע וע"ש בכל דקדוקי סופרים ואזהרותיהם נמשך להיות והוי"ה יגיה חשכי שהוא בחי' שם הוי"ה שלמעלה מהשתלשלות מה שאינו נמשך ע"י תושב"כ כו', ולכן חמורים ד"ס מד"ת וכו' וכה"ג נת' במ"א ג"כ ע"פ מארז"ל ואיך לא אשא פנים לישראל שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והן מדקדקים על עצמן עד כוית ועד כביצה, כי בחי' ישא ה' פניו ע"י הוא גילוי מבחי' שלמעלה מהשתלשלות וכמ"ש ג"כ ב"ג מדה"ר ויעבור הוי"ה על פניו וכו', וכן ביום כיפור כתיב לפני הוי"ה תטהרו לפני היינו בחי' פנימיות והרי גילוי בחי' זו נמשך דוקא ע"י שמדקדקים על עצמן עד כוית ועד כביצה שהוא מד"ס וזהו כי טובים דודיק מיין לריח שמינך טובים יותר מיינה של תורה".

הִיָּה בּוֹ אֵלָא לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד. נַעֲשֶׂה בּוֹ נֶס וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנֶה יָמִים.
לְשָׁנָה אַחֶרֶת קִבְּעוּם וְנַעֲשֶׂאוּם יָמִים טוֹבִים בְּהִלָּל וְהוֹדָאָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

90 שו"ה שרצו — להשכיחם תורתך

שם מוצע שחכמת יוון התחזקה עד כדי כך שביקשה "להשכיחם תורתך", משום שיגקה מחכמת התורה, שורש כל החכמות שבעולם, והשתמשה בה שלא כראוי; הם ביקשו לטמא את הקדושה שבחכמת התורה.

הערת קה"ת

"ויש' לומר שהתגברות חכמת יוון (חכמה דקליפה) עד כדי כך שרצו "להשכיחם תורתך", היא, מצד היניקה שלהם מחכמת התורה [שהרי כל החכמות שבעולם (ככל עניני העולם) שרשם ומקורם בחכמת התורה] (שהשתמשו בה) באופן בלתי רצוי" — ספר השיחות תשנ"ב כרך א ע' 197. וראה שם ע' 198 "שרצו לטמא ח"ו את הקדושה שבחכמת התורה".

91 בהעלות אהרן את הנרות

ציווי ה' לאהרן להקטיר את הקטורת "ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים". המאמר קושר בין אהרן, הכהן הגדול, לבין חסד שלמעלה והאהבה הבאה מלמעלה.

Exodus 30:8 שמות ל"ח

וּבַהֲעֹלֹת אֶהָרֹן אֶת־הַנֵּרוֹת בֵּין הָעֶרְבַּיִם יִקְטִירֶנָּה קֹטֶרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה' לְדֹרֹתֵיכֶם:

And when Aaron lighteth the lamps at dusk, he shall burn it, a perpetual incense before the L-RD throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ל, ח.

92 אהרן שושבינא דמטרוניתא

ההערה אומרת שמקורו של הביטוי הזה נמסר שם. הקטע מתאר את "חוט של חסדי" הנמשך על מי שעוסק בתורה בלילה: אהבה חדשה הבאה מלמעלה, מעבר לטבעה של הנפש האלקית, מדרגת אהבה בתענוגים.

הערת קה"ת

נסמן לעיל לב, ב.

93 שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות

ביאור שם מציע פירוש אחר: הפך הוא היראה העליונה, החתומה באהבה רבה. נרות המקדש היו בבחינת "כי אתה נרי ה'" לנשמות הנעלות של אותו זמן, ואילו נרות חנוכה שבפתח מביאים את אור "וה' יגיה חשכי" לנשמות הנמוכות של הדורות המאוחרים; שם הוי"ה העליון הזה נמשך באמצעות נתינת צדקה מעבר ליכולתו של האדם ובאמצעות הקפדה על תקנות חז"ל, שחנוכה היא אחת מהן.

הערת קה"ת

בבוכ' 1223 נוסף: "ועי"ל הפך של שמן זהו יראה עילאה והי' חתום בחותמו של כה"ג הוא בחי' אה"ר כי יראה עילאה היא למעלה מבחי' אה"ר אלא שמתלבשת בה ונק' תריץ ריעין דלא מתפרשין וזהו פ"י לשון בהורות בדחילו ורחימו, וזהו ענין הנרות שהיו במקדש והנרות דחנוכה כי הנרות שהיו במקדש הוא ע"ד כי אתה נרי הוי"ה כי אז היו הנשמות גבוהות, וזהו שארז"ל וכי לאורה הוא צריך כו' פ"י אורה בה' הוא בחי' ההארה והזיו הנמשך מבחי' ה' תתאה היא בחי' מלכותו ית' והוא בחי' אלקי הכח וההיות של כללות העולם הנמשך בהם מבחי' מלכותו ית' שנק' ג"כ בשם אור כמשל והוא הנקי אורה, ומבואר למעלה שבחי' זו הוא רק הארה וזיו בעלמא, וזהו וכי לאורה הוא צריך אלא עדות הוא כו' שע"י הדלקת הנרות נמשך אור עליון בחי' שם הוי"ה ממש שהוא עצמיות האור ולא זיו והארה בעלמא שע"ז נאמר ואמת ה'

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY-NC 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות לכיסוי עלות ההדפסה; אסור למכור אותה לעולם. יש לציין את הוצאת קה"ת ואת <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/> ואת [likuteitorah.com](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/13/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/mikeitz/13/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק